

FINANSTILSYNET
THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Resultatrapport for finansinstitusjoner

1. halvår 2014

Dato:
21.08.2014

SEKSJON/AVDELING:
BAFO/ANRAP

Innhold

INNHold	3
1 HOVEDINNTRYKK	4
2 MAKROØKONOMISK BAKGRUNN	6
NORSK ØKONOMI	6
3 NORSKE OG NORDISKE FINANSKONSERN	10
NORSKE FINANSKONSERN	10
NORDISKE FINANSKONSERN	11
4 KREDITTINSTITUSJONER	14
BANKER	14
NÆRMERE OM OMF-FORETAKENE	20
LIKVIDITET	22
SOLIDITET	23
ØVRIGE KREDITTFORETAK	26
FINANSIERINGSELSKAPER	27
5 FORSIKRING OG PENSJON	31
LIVSFORSIKRINGSELSKAPER	31
PENSJONSKASSER	35
SKADEFORSIKRINGSELSKAPER	40
6 RESULTAT OG BALANSE FOR HVER BRANSJE	44
7 TABELLER FOR GRUPPER	50
BANK	50
SKADEFORSIKRING	54

Redaksjonen ble avsluttet 21. august 2014. Alle tall er foreløpige, og det tas forbehold om endringer.

1 Hovedinntrykk

Veksten i norsk økonomi ligger fortsatt noe under trendvekst på 2,5 prosent i første kvartal, med en vekst i BNP på 1,9 prosent (årlig rate). Veksten i privat forbruk tok seg kraftig opp i første kvartal etter en relativt svak vekst de tre foregående kvartalene. Offentlig konsum økte markert, mens det var et betydelig fall i bruttoinvesteringene. Veksten i petroleumsinvesteringene har bremsset kraftig opp, men ga likevel sterke vekstimpulser til økonomien med en årsvekst på 10 prosent i første kvartal. Arbeidsledigheten er fortsatt lav. Etter et fall i prisene på brukte boliger i andre halvår 2013 og inn i 2014, snudde utviklingen i boligmarkedet i løpet av første kvartal 2014. I første halvår var nominell prisoppgang 7,6 prosent. Økningen fortsatte gjennom sommeren, og sesongjustert prisvekst fra juni til juli var 0,9 prosent. Salget av nye boliger falt med 20 prosent i første halvår sammenlignet med første halvår i fjor. Igangsetting av nye boliger gjenspeiler salget, og har falt med 18 prosent i første halvår i 2014 sammenlignet med samme periode i fjor. Husholdningenes 12-måneders gjeldsvekst har avtatt noe, fra rundt 7 prosent ved årsskiftet til 6,5 prosent i juni. Husholdningenes kredittvekst er fortsatt høyere enn inntektsveksten.

Både norske og internasjonale aksjemarkeder steg i første halvår, men særlig høy var veksten i hovedindeksen på Oslo Børs med nær 15 prosent. Etter utgangen av andre kvartal har imidlertid aksjekursene gått noe ned. Lange statsrenter internasjonalt og i Norge har falt i første halvår, og videre inn i annet halvår. Det er fremdeles betydelig risikopåslag på rentepapirer utstedt av de gjeldstyngede søreuropeiske landene, men differansen mot tyske renter har avtatt det siste året. Rentene på korte statspapirer i USA, euroområdet og Norge ble noe redusert i første halvår, men har økt noe over sommeren. Den norske kronen ble svekket mot amerikanske dollar og styrket mot euro i første halvår, og denne utviklingen har fortsatt inn i annet halvår.

Bankene oppnådde et resultat før skatt på 27 mrd. kroner i første halvår, noe som var 37 prosent høyere enn i samme periode i fjor. I forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK) steg resultatet fra 0,9 prosent til 1,2 prosent. På tross av betydelig høyere egenkapital i bankene enn ett år tidligere, førte resultatforbedringen til en økning i egenkapitalavkastning på 3 prosentpoeng, til 14,0 prosent. Hovedårsaken til forbedringen i bankenes resultater var en markert økning i netto renteinntekter, særlig som følge av lavere finansieringskostnader. Netto renteinntekter som andel av gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK) økte fra 1,46 til 1,53 prosent. Den gjennomsnittlige renten på boliglån sank i andre kvartal. En rekke banker fikk betydelige gevinster på salget av Nets Holding AS, som bedret resultatet ytterligere. Engangseffekter førte til kun marginal vekst i driftskostnader, mens den underliggende veksten var 4 prosent. Bankene samlet kunne resultatføre svært lave tap på utlån i første halvår, kun svarende til 0,16 prosent (annualisert) av utlånsvolumet. Nivået på misligholdte engasjementer sank, og utgjorde 1,3 prosent av utlån. Ren kjernekapitaldekning for bankene samlet ble styrket med 1 prosentpoeng fra ett år tilbake, til 12,0 prosent.

Årsveksten i samlede brutto utlån til kunder (inkludert utlån overført til OMF-foretak) var 4,3 prosent ved utgangen av første halvår. Utlånsveksten til personkunder har sunket med nær 3 prosentpoeng det siste året, til 5,6 prosent ved utgangen av juni. Det har særlig vært redusert etterspørsel etter rammelån med pant i bolig som har trukket vekstraten ned. Veksten i utlån til innenlandske bedriftskunder var beskjeden siste år, også påvirket av økt låneopptak gjennom obligasjonsmarkedet. Som følge av betydelig reduksjon i utlån til utenlandske bedriftskunder sank samlede bedriftsutlån med 3 prosent siste år. Innskudd fra kunder sank med 1 prosent siste år. Innskuddsdekningen (hensyntatt utlån overført til OMF-foretak) var 59 prosent, en nedgang siste år på 3 prosentpoeng. Forholdene i de internasjonale kapitalmarkedene var gode i første halvår, og risikopåslagene falt ytterligere gjennom andre kvartal. Norske banker har hatt god tilgang på både kortsiktig og langsiktig markedsfinansiering, både internasjonalt og i det norske markedet.

Finansieringsselskapene, som i hovedsak driver virksomhet innenfor leasing og bil- og forbruksfinansiering, oppnådde et samlet resultat før skatt på 1,8 mrd. kroner i første halvår, en økning på 0,5 mrd. kroner fra tilsvarende periode i 2013. Hovedårsaken til resultatforbedringen var engangseffekt ved salg av portefølje. Justert for dette var resultatet på nivå med fjoråret. Utlånstapene var nær uendret, og tilsvarte 0,5 prosent av utlån, mens misligholdsnivået gikk noe ned. Egenkapitalavkastningen var 17,7 prosent, mot 16,3 prosent ett år tidligere. Årsveksten i utlån til forbruksfinansiering var 11,6 prosent ved utgangen av perioden, en nedgang fra utgangen av første kvartal på et halvt prosentpoeng.

Livsforsikringselskapene fikk et resultat før skatt på 3,4 mrd. kroner i første halvår 2014, mot 2,9 mrd. kroner i samme periode året før. Kollektivporteføljen, som i hovedsak består av kontrakter med årlig garantert avkastning, oppnådde en bokført annualisert kapitalavkastning på 5,2 prosent, mot 4,2 prosent i samme periode i fjor. Bedringen skyldes i hovedsak oppgang i aksjemarkedet og rentenedgang. Dette bidro også til at annualisert verdijustert kapitalavkastning, som også inkluderer urealiserte verdiendringer, økte fra 5 til 6,6 prosent. Kursreguleringsfondet økte med 6,6 mrd. kroner, noe som sammen med det ufordelte delårsresultatet bidro til at bufferkapitalen ble styrket med 19 mrd. kroner i første halvår, hvorav 11 mrd. kroner i andre kvartal. Ved utgangen av andre kvartal 2014 var bufferkapitalen i livselskapene 86 mrd. kroner. Dette tilsvarte 10,3 prosent av forsikringsforpliktelsene i kollektivporteføljen.

Pensjonskassene hadde et resultat før skatt på 4,3 mrd. kroner, mot 2,7 mrd. kroner i første halvår i fjor. Annualisert bokført avkastning i pensjonskassene var 7,1 prosent, en økning fra 5,3 prosent i samme periode i 2013. Den annualiserte verdijusterte avkastningen var 8,7 prosent, noe som er om lag samme nivå som i første halvår 2013. Både bokført og verdijustert avkastning var noe høyere i pensjonskassene enn i livsforsikringselskapene, som følge av høyere aksjeandel i første halvår. Bufferkapitalen var 49 mrd. kroner ved utgangen av andre kvartal 2014. Målt mot forsikringsforpliktelsene utgjorde bufferkapitalen 25 prosent, noe som er vesentlig høyere enn i livsforsikringselskapene.

Skadeforsikringselskapene (uten captives) hadde et resultat før skatt på 5,8 mrd. kroner i første halvår 2014, mot 3 mrd. kroner i samme periode i fjor. Bedringen i resultatet skyldes økte finansinntekter og høy premievekst på 12 prosent. Combined ratio var 87 prosent for skadeselskapene samlet ved utgangen av første kvartal 2014, en bedring på tre prosentpoeng fra samme periode i fjor. Lavere skadeprosent bidro til bedringen, mens kostnadsprosenten var nær uendret. Bufferkapitalen utgjorde 39 mrd. kroner ved utgangen av andre kvartal 2014. Det er en økning på 7 mrd. kroner siden utgangen av 2013.

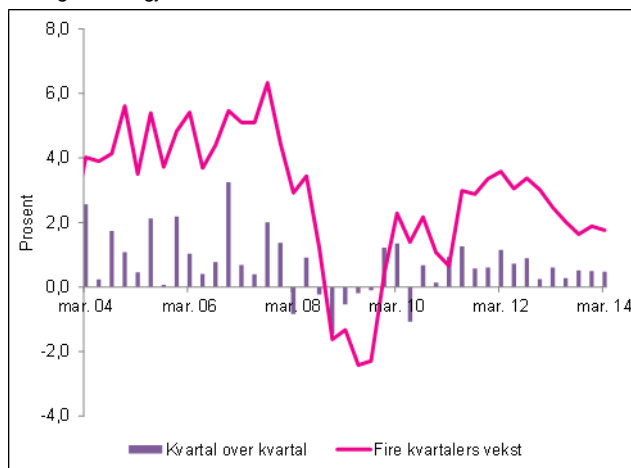
2 Makroøkonomisk bakgrunn

Norsk økonomi

Foreløpige nasjonalregnskapstall for 1. kvartal 2014 viser at veksten i norsk økonomi fortsatt ligger noe under trendvekst på 2,5 prosent. Regnet som årlig rate økte BNP for Fastlands-Norge med 1,9 prosent i årets tre første måneder, se figur 2.1. Etter å ha vært relativt svak i de tre siste kvartalene i 2013 tok veksten i privat forbruk seg kraftig opp i 1. kvartal. Det var også en markert oppgang i offentlig konsum. Bruttoinvesteringene falt imidlertid betydelig. Petroleumsinvesteringene har de siste tre årene gitt sterke vekstimpulser til økonomien. Veksten har bremsset kraftig opp, men petroleumsinvesteringene økte likevel med 10 prosent i 1. kvartal regnet som årlig rate. Selv kombinert med økning i offentlige investeringer var dette ikke nok til å oppveie fallet i nærings- og boliginvesteringene. Eksportutviklingen for tradisjonelle varer er fortsatt svak, og importen falt i første kvartal. Bruttoproduktet i petroleumsvirksomhet og utenriks sjøfart gikk noe ned i 1. kvartal, slik at BNP totalt økte med 1,2 prosent fra 4. kvartal i fjor til 1. kvartal i år regnet som årlig rate. Det er samsvar mellom prognosene fra Statistisk sentralbyrå og Norges Bank, og det ventes at BNP for Fastlands-Norge vil vokse med henholdsvis 2 og 2,2 prosent i 2014 og 2015.

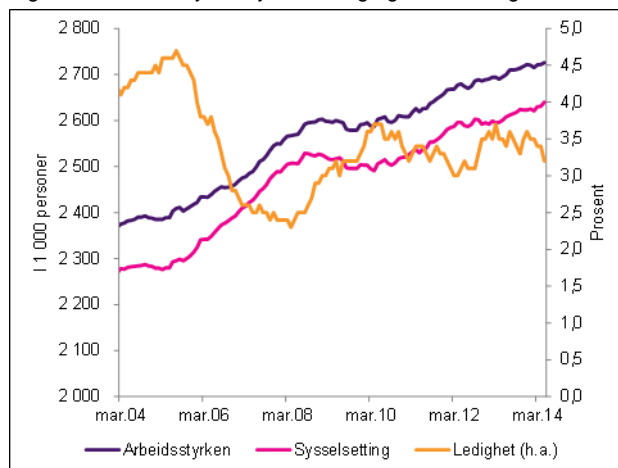
Etter at veksten i sysselsettingen avtok noe i første kvartal 2014, var det en svak økning igjen i 2. kvartal, se figur 2.2. Arbeidsledigheten målt ved Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) har avtatt gradvis så langt i år og var sesongjustert 3,2 prosent i mai. Den registrerte arbeidsledigheten var i gjennomsnitt 2,8 prosent i første halvår, men økte til 3 prosent i juli.

Figur 2.1: BNP for Fastlands-Norge. Tolv måneders vekst glattet med glidende gjennomsnitt for 4 kvartaler

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2.2: Arbeidsstyrke, sysselsetting og arbeidsledighet

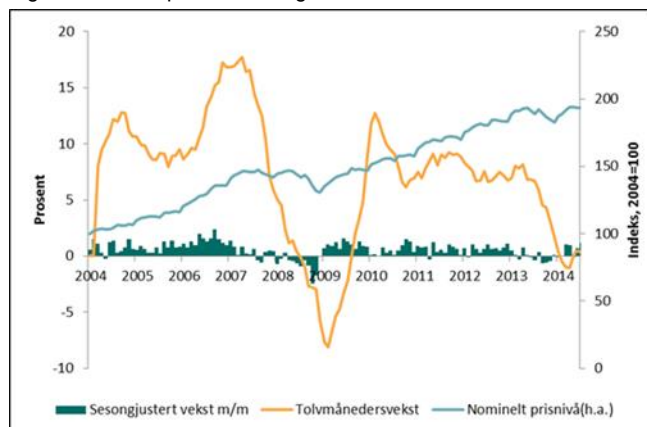
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Prisene på brukte boliger avtok i andre halvår 2013 og inn i 2014, se figur 2.3. I februar snudde imidlertid boligmarkedet igjen, og i første halvår var nominell prisoppgang samlet sett 7,6 prosent. Økningen har fortsatt i sommer, og prisene vokste med 0,1 prosent fra juni til juli. Korrigeret for normale sesongsvingninger

var oppgangen 0,9 prosent. I juli var boligprisene 1,1 prosent høyere enn i samme måned året før. Det er betydelige regionale forskjeller. Mens prisene på 12-månedersbasis øker i Oslo, Bergen, Trondheim og særlig i Tromsø, fortsetter fallet i Kristiansand og Stavanger.

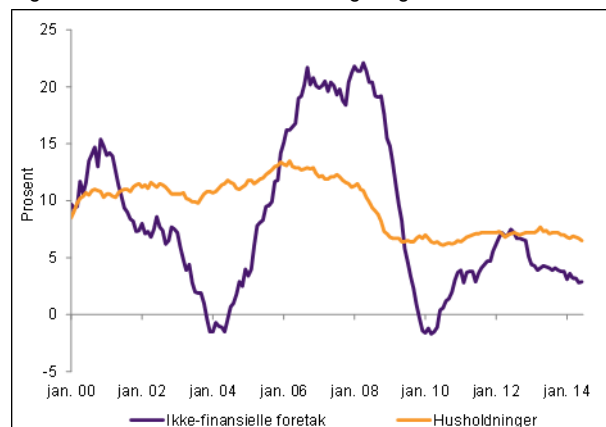
I årets første syv måneder er det omsatt 48 978 boliger. Dette er noe over antallet som ble solgt i samme periode i 2013, men lavere enn i 2012. Omsetningshastigheten falt betydelig gjennom første halvår, men en kraftig oppgang i juli førte hastigheten tilbake til nivået ved årsskiftet. I juli tok det i gjennomsnitt 50 dager å få solgt en brukt bolig mot 40 dager i juli 2013. Det har vært svak utvikling i salget av nye boliger i første halvår 2014. Tall fra Boligprodusentene viser en nedgang på 20 prosent i forhold til første halvår 2013. 12-månedersveksten i juni var 2 prosent. Igangsettingen av nye boliger gjenspeiler salget og i første halvår har det vært et fall på 18 prosent i forhold til første halvår 2013.

Figur 2.3: Priser på brukte boliger

Kilder: Eiendom Norge, Finn.no, og Eiendomsverdi

Figur 2.4: Kredittvekst til husholdninger og foretak

Kilde: Statistisk sentralbyrå

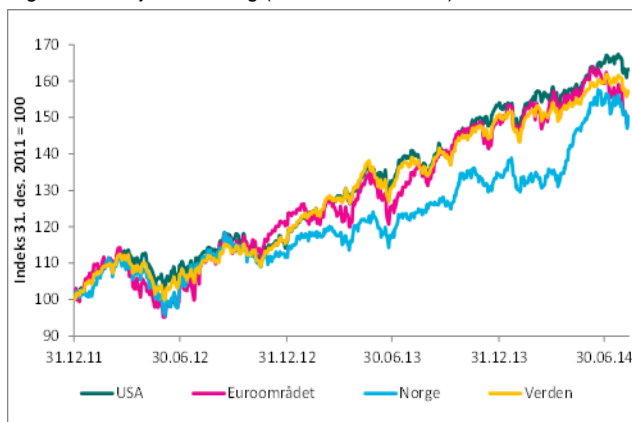
Veksten i samlet gjeld (K3) i ikke-finansielle foretak, husholdninger og kommuner (publikum) var 5,9 prosent i april, opp fra 5,7 prosent i mars. Oppgangen kan tilskrives økt bruttogjeld til utlandet i olje- og sjøfartssektoren. Samlet kreditt til Fastlands-Norge vokste med 5,2 prosent i april. Innenlandsk kredittvekst (K2) har avtatt så langt i 2014 og var på 12-månedersbasis 5,4 prosent ved utgangen av første halvår. Kredittveksten til husholdningene har avtatt fra 7 prosent ved årsskiftet til 6,5 prosent i juni, mens veksten til ikke-finansielle foretak falt fra 3,8 til 2,9 prosent i samme periode, se figur 2.4. Husholdningenes kredittvekst er likevel høyere enn inntektsveksten, slik at gjeldsbelastningen fortsatt øker.

Aksje- og rentemarkeder

Aksjeindeksene i både USA, euroområdet og Norge steg i første halvår 2014, men har etter utløpet av første halvår gått noe ned, se figur 2.5 og tabell 2.1. Oppgangen på Oslo Børs har hittil i år vært sterkere enn oppgangen i amerikanske og europeiske aksjeindekser.

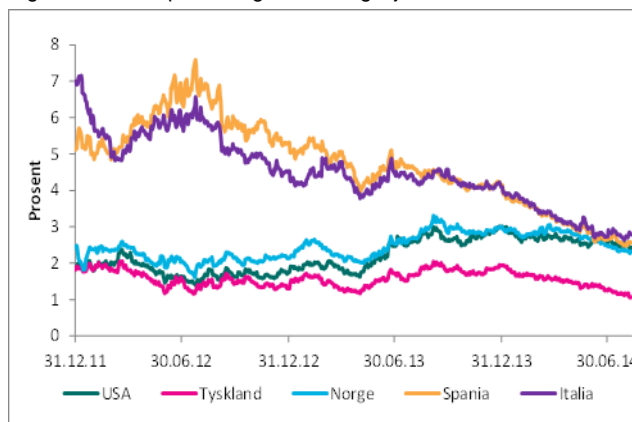

Figur 2.5: Aksjeavkastning (MSCI Total Return)

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Figur 2.6: Rente på 10-årige statsobligasjoner

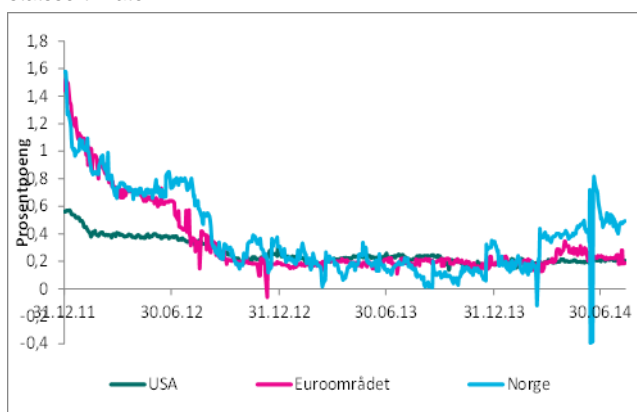

Kilde: Thomson Reuters Datastream

De lange statsrentene internasjonalt og i Norge falt i første halvår og videre inn i annet halvår, se figur 2.6. Ett unntak er imidlertid Italia, hvor 10-årige statsrenter steg med 5 basispunkter fra utgangen av juni til begynnelsen av august, etter en nedgang på 136 basispunkter i første halvår. Renter på tyske statsobligasjoner er lave, mens renter på tilsvarende rentepapirer utstedt av de gjeldstyngede søreuropeiske landene har et markant risikopåslag. Todelingen av det europeiske statsobligasjonsmarkedet er således fortsatt fremtredende til tross for at forskjellen har avtatt betydelig det siste året, se figur 2.6 og tabell 2.1.

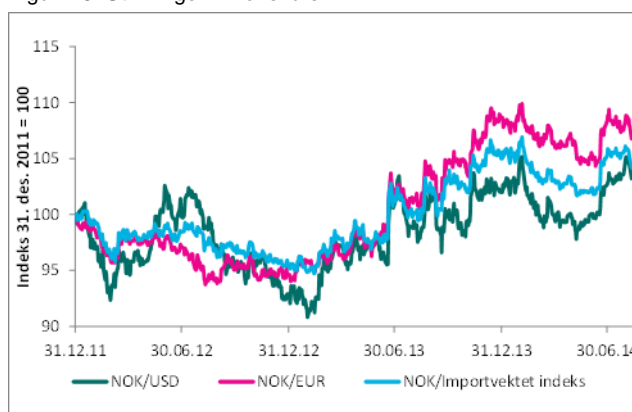
Rentene på korte statspapirer i USA, euroområdet og Norge gikk ned i første halvår 2014, men har trukket noe opp hittil i annet halvår. De korte statsrentene ligger således fortsatt på historisk lave nivåer, se tabell 2.1. Spreadene mellom interbankrenter og korte statsrenter har vært relativt stabile i både USA og euroområdet i første halvår 2014, se figur 2.7. I Norge har spreaden variert noe mer.

Figur 2.7: Spread mellom 3-mnd interbankrente og rente på 3-mnd statssertifikater

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Figur 2.8: Utviklingen i kronekurs

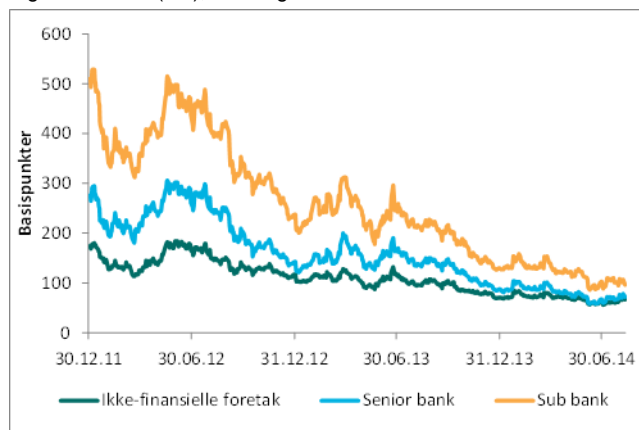
Kilde: Thomson Reuters Datastream

Den norske kronen svekket seg mot den amerikanske dollaren og styrket seg mot euro i første halvår. Denne utviklingen har fortsatt inn i annet halvår, se figur 2.8 og tabell 2.1. Målt mot en importvektet indeks svekket

den norske kronen seg med 0,3 prosent i første halvår, men styrket seg igjen med 0,8 prosent fra utgangen av juni til begynnelsen av august.

Figur 2.9: CDS (EU), bank og ikke-finansielle foretak

Tabell 2.1: Utviklingen i verdipapirmarkedet. Endring i prosent (aksjer og valuta), basispunkter (renter)

	Nivå			Endring	
	31.12.2013	30.06.2014	11.08.2014	31.12.13 - 30.06.14	31.12.13 - 11.08.14
Aksjer (MSCI)					
Norge				14,5	11,8
USA				7,1	6,1
Euroområdet				6,2	0,2
10-årige statsobligasjoner					
USA	3,01	2,53	2,43	-47	-58
Tyskland	1,94	1,25	1,07	-69	-88
Norge	3,00	2,48	2,33	-52	-67
Spania	4,15	2,67	2,55	-148	-159
Italia	4,09	2,73	2,78	-136	-131
3-mnd. statsrenter					
Norge	1,35	1,21	1,23	-13	-12
USA	0,07	0,03	0,03	-4	-4
Euroområdet	0,11	-0,09	0,01	-14	-10
Valuta					
NOK/EUR	8,426	8,404	8,279	-0,3	-1,7
NOK/USD	6,113	6,153	6,185	0,7	1,2
NOK/Importindeks	93,56	93,82	92,83	0,3	-0,8

Prisene på CDS-kontrakter på 5-årige senior- og usikrede (subordinerte) obligasjoner utstedt av banker i euroområdet og obligasjoner utstedt av ikke-finansielle foretak i euroområdet, gikk ned i første halvår 2014, se figur 2.9. Til tross for en viss oppgang i CDS-prisene på senior bankobligasjoner og obligasjoner utstedt av ikke-finansielle foretak så langt i annet halvår, var CDS-prisene for alle tre kategorier lavere i begynnelsen av august 2014 enn ved utgangen av 2013. Med utgangspunkt i CDS-prisene, synes markedsaktørene fortsatt å legge til grunn at europeiske senior bankobligasjoner er mer risikable enn europeiske obligasjoner utstedt av ikke-finansielle foretak med høy kredittverdighet. Prisforskjellen har imidlertid blitt redusert betydelig de siste to årene.

3 Norske og nordiske finanskonsern

Norske finanskonsern

De største norske finanskonsernene, DNB, Storebrand, SpareBank 1 Gruppen, KLP og Gjensidige er aktører innenfor de fleste delene av finanssektoren. Det var sterk oppgang i resultatene for alle finanskonsernene. DNB viste en bedring i resultatet, på nær 4 mrd. kroner i første halvår 2014, sammenliknet med samme periode i 2013. Bedringen i resultatet skyldes økte netto renteinntekter, økte andre driftsinntekter, lavere kostnader og lavere nedskrivninger på utlån. Videre økte også Storebrand sitt resultat med 0,4 mrd. kroner fra første halvår 2013 til første halvår 2014. Dette skyldes hovedsakelig økte finansinntekter og reduserte kostnader. Gjensidige viste også en bedring i resultat før skatt. Bedringen var på nær 1,3 mrd. kroner, og resultat før skatt var i første halvår 2014 på 2,9 mrd. kroner. Premievekst og økte finansinntekter bidro positivt til resultatet. KLP hadde et resultat før skatt på 1,1 mrd. kroner, en økning på 1 mrd. kroner fra første halvår 2013 til første halvår 2014. I løpet av første halvår 2014 fikk KLP over 100 000 nye medlemmer, som følge av at 42 kommuner og rundt 50 bedrifter har flyttet til KLP, fra DNB Liv og Storebrand som avvikler sine offentlige ordninger. SpareBank 1 Gruppen viste en bedring i resultatet på 0,4 mrd. kroner, til 1,0 mrd. kroner. En viktig forklaring til de økte finansinntektene i forsikringsselskapene er kursgevinster som følge av rentefall. Rentenedgangen er samtidig utfordrende for livselskapene, selv om solvenskapitalen øker.

Tabell 3.1 Resultat før skatt for norske finanskonsern

	1. halvår 2014	1. halvår 2013
	Mill. kr.	Mill. kr.
DNB	13 462	9 505
Storebrand	1 259	863
SpareBank 1 Gruppen	1 009	565
KLP	1 133	2
Gjensidige	2 904	1 618

Kilder: Kvartalsrapporter

DNB hadde en egenkapitalavkastning¹ på 14 prosent, en økning på 3,3 prosentpoeng sammenliknet med første halvår 2013. For Storebrand var egenkapitalavkastningen uendret på 8,7 prosent. KLP hadde en egenkapitalavkastning på 13,2 prosent i første halvår. KLP hadde negativ egenkapitalavkastning i første halvår av 2013 som følge av regnskapsmessige forhold knyttet til valutakursdifferanser i utenlandsk virksomhet. For Gjensidige økte egenkapitalavkastningen med 8,7 prosentpoeng til 18,5 prosent i samme periode. SpareBank 1 Gruppen hadde en egenkapitalavkastning på 25,7 prosent, en økning på 10 prosent.

¹ Tall for egenkapitalavkastning (etter skatt, annualisert) er beregnet av Finanstilsynet og kan derfor avvike fra konsernens publiserte tall

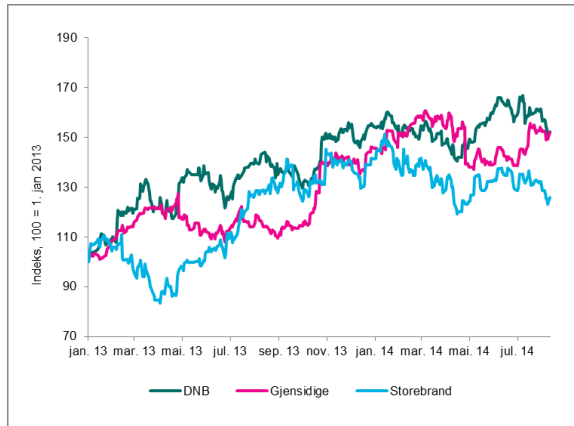
Av de fem største norskeide finanskonsernene er DNB, Gjensidige og Storebrand børsnoterte. DNB hadde en økning på 3 prosent i første halvår. Aksjekursen til Gjensidige og Storebrand gikk ned med henholdsvis 5 prosent og 9 prosent i samme periode. Frem til 11. august har aksjekursene til DNB falt med 1 prosent, Gjensidige økt med 4 prosent og Storebrand falt med 11 prosent siden starten av året.

Figur 3.1: Egenkapitalavkastning etter skatt, annualisert

Kilder: Kvartalsrapporter og Finanstilsynet

Figur 3.2: Børsutvikling for norske finanskonsern

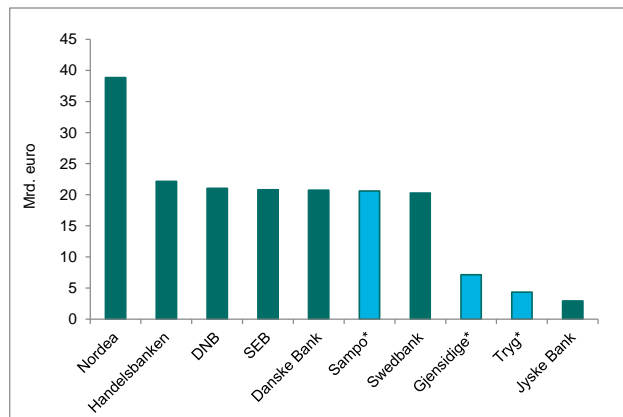

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Nordiske finanskonsern

Nordea var det største nordiske finanskonsernet ved utgangen av andre kvartal 2014 med en forvaltningskapital på 5 350 mrd. norske kroner. Markedsverdien var 39 mrd. euro per 7. august 2014. DNB var det tredje største konsernet med en forvaltningskapital på 2 443 mrd. kroner. Etter markedsverdi var DNB også nummer tre, med 21 mrd. euro. Sju av de ti største finanskonsernene i Norden er bankdominerte, og sju av de åtte største har virksomhet i Norge.

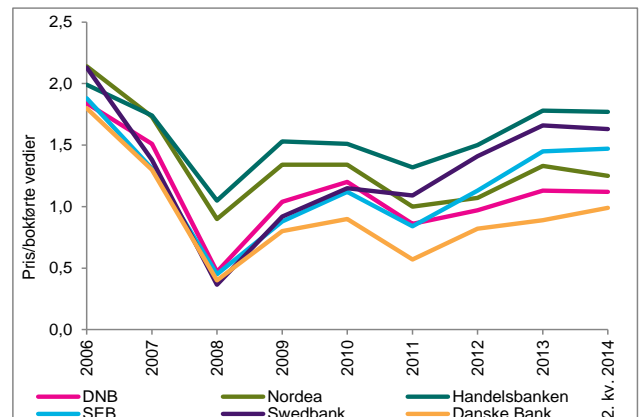
Figur 3.3: Markedsverdi nordiske finanskonsern

Kilde: JP Morgan, 07. august 2014

*Sampo, Gjensidige og Tryg er forsikringsdominert

Figur 3.4: Pris/bokført verdi

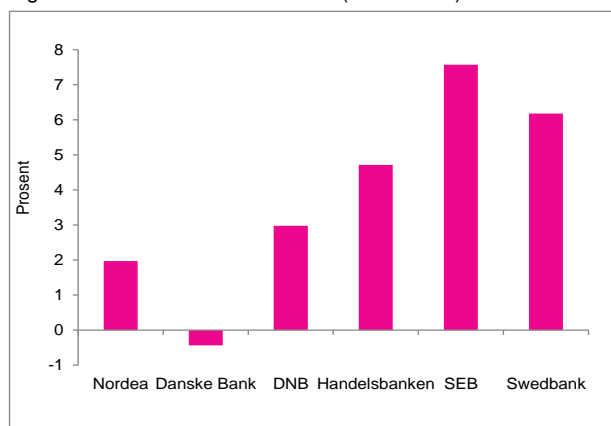

Kilde: JP Morgan, 07. august 2014

Børsenes verdsettelse av nordiske bankaksjer i forhold til bokførte verdier (P/B) viser at Handelsbanken og Swedbank ligger høyest. Danske Bank er fortsatt lavest verdsatt, men har hatt en svak stigning de siste årene. Vurderes børskurs i forhold til løpende inntjening (P/E) er DNB lavest verdsatt med en børskurs på 9,0 ganger inntjeningen, mot et gjennomsnitt for de store nordiske bankene på 11,6.

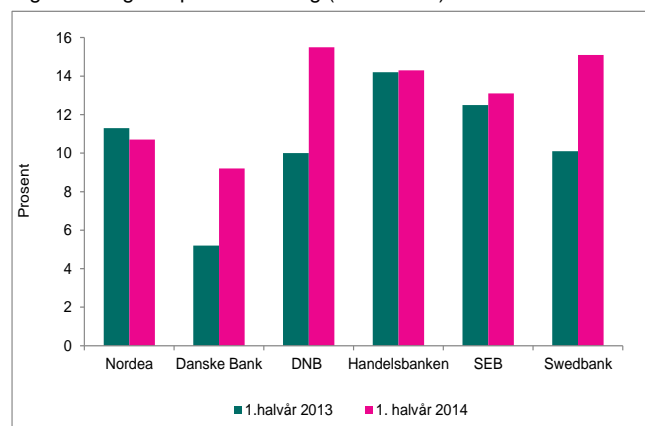
Fem av de seks største nordiske finanskonsernene har økt utlånene til kunder siste tolv måneder. Kun Danske Bank har en liten nedgang i utlånene i perioden.

Figur 3.5: Utlånsvekst 12 måneder (lokal valuta)

Kilde: Kvartalsrapporter

Figur 3.6: Egenkapitalavkastning (annualisert)

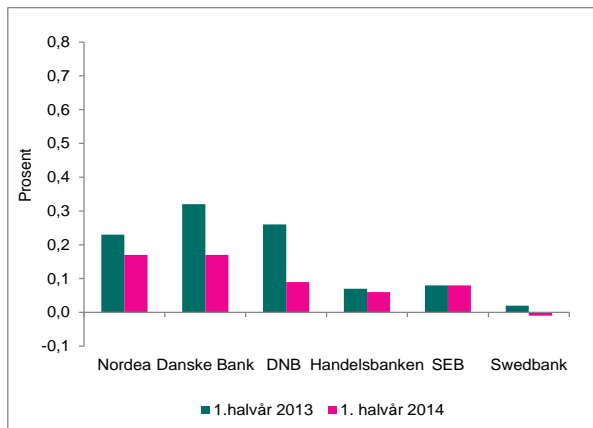
Kilde: Kvartalsrapporter

Med unntak av Nordea har alle de store nordiske finanskonsernene hatt en bedring i resultat før skatt, noe som har bidratt til høyere egenkapitalavkastning enn i første halvår i fjor. DNB og Swedbank hadde høyest egenkapitalavkastning av de seks bankene. Utlånstapene har ligget på et lavt nivå hittil i 2014, spesielt i de svenske bankene og DNB. Etter forholdsvis store tap i 2012, hadde Danske Bank en klar nedgang i tapsnedskrivningene i fjor. Den positive utviklingen har fortsatt i år, og tapene lå på samme nivå som Nordea i første halvår.

DNB hadde den høyeste rene kjernekapitaldekningen (med Basel I-gulv på beregningsgrunnlaget) ved utgangen av andre kvartal med 12,1 prosent. Differansen mellom ren kjernekapitaldekning med og uten gulv på beregningsgrunnlaget varierte fra 1,5 til 10,6 prosentpoeng i de nordiske konsernene. Utslagene var klart størst for de svenske konsernene. DNB hadde lavest ren kjernekapitaldekning uten gulv med 13,6 prosent, men høyest ren kjernekapital som andel av forvaltningskapitalen med 5,4 prosent. Alle konsernene har medregnet andeler av periodens overskudd i kapitalen, varierende fra 25 prosent i Swedbank til 72 prosent i Danske Bank.

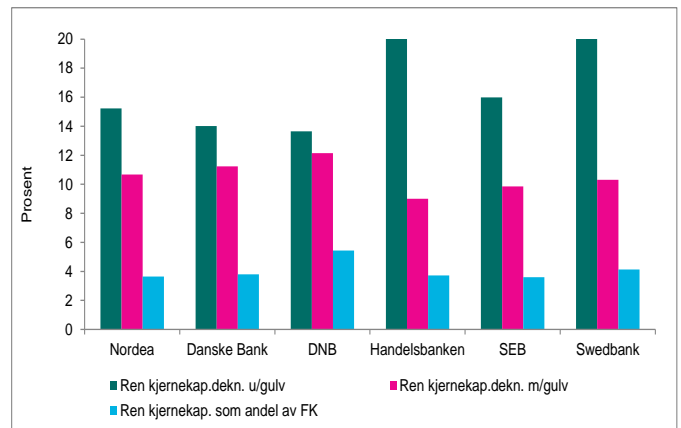
Resultatrapport for finansinstitusjoner, 1. halvår 2014
Norske og nordiske finanskonsern

Figur 3.7: Tap på utlån i prosent av utlån (annualisert)

Kilde: Kvartalsrapporter

Figur 3.8: Ren kjernekapitaldekning per 30.06.2014

Kilde: Kvartalsrapporter

4 Kredittinstitusjoner

Banker

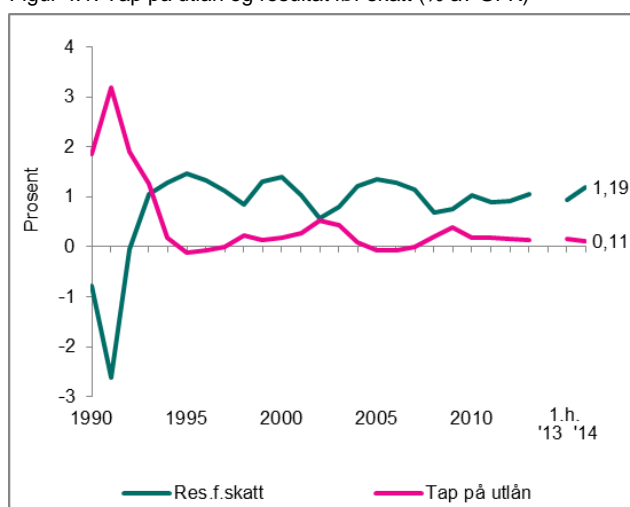
- Betydelig resultatforbedring, og svært lave utlånstap
- Utlånsveksten til personkunder synker, men er fremdeles høyere enn inntektsveksten
- God tilgang på finansiering, risikopåslagene sank ytterligere i siste kvartal
- Ren kjernekapitaldekning er styrket, alle banker over minstekravet gjeldende fra 1. juli

Kapittelet tar for seg utviklingen i samtlige 125 norske banker. For banker som er finanskonsern, benyttes regnskapstall for bankkonsern, for øvrige banker benyttes morbanktall. Når resultatposter sees i forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital, eller utlån, er presentsatsene annualisert. Det vises utvikling for tre grupper av banker: de syv største bankene (utgjør 78 prosent av forvaltningskapitalen i norske bankkonsern), mellomstore banker (23 banker med mer enn 10 mrd. kroner i forvaltningskapital, utgjør 15 prosent av total forvaltningskapital) og mindre banker (95 banker med mindre enn 10 mrd. kroner i forvaltningskapital, utgjør 7 prosent av total forvaltningskapital).

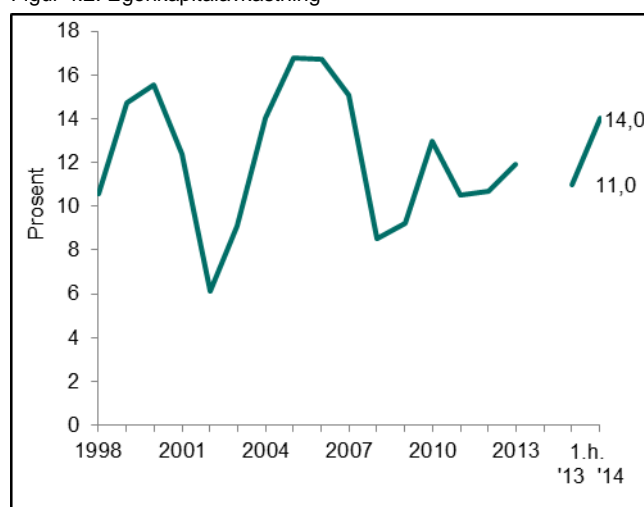
Resultat

Bankenes resultat før skatt var 37 prosent høyere i første halvår i år enn i samme periode i 2013. I forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK) steg resultatet fra 0,9 prosent til 1,2 prosent. På tross av høyere egenkapital i bankene steg egenkapitalavkastningen med 3 prosentpoeng, til 14,0 prosent. Resultatet i andre kvartal isolert var 17 prosent bedre enn året før. Hovedforklaringene på resultatforbedringen var høyere nettorente og gevinster på salget av Nets. I forhold til det foregående kvartalet var det en viss resultatnedgang i andre kvartal, som forklares av at bankene hadde betydelige positive engangseffekter i første kvartal.

Figur 4.1: Tap på utlån og resultat før skatt (% av GFK)

Figur 4.2: Egenkapitalavkastning

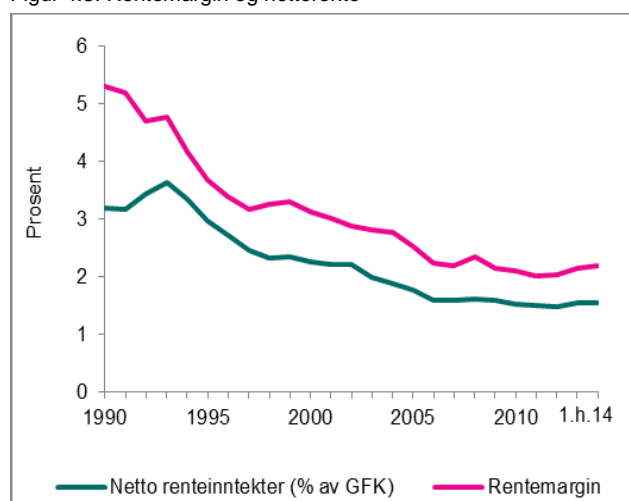

Tabell 4.1: Resultat for samtlige norske banker

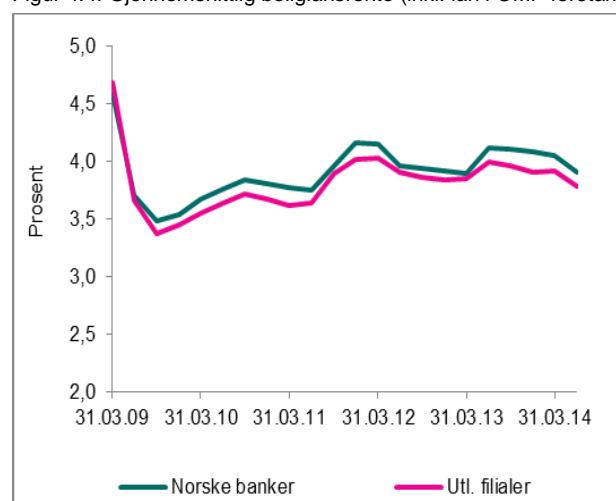
	1.halvår 2014		1.halvår 2013		2.kv.14		2.kv.13	
	Mill. kr.	% GFK	Mill. kr.	% GFK	Mill. kr.	% GFK	Mill. kr.	% GFK
Netto renteinntekter	34 715	1,53	30 987	1,46	17 570	1,56	15 918	1,46
Andre inntekter	17 526	0,77	14 525	0,68	8 154	0,72	7 905	0,73
herav verdiendr. finansielle instrumenter	5 046	0,22	3 221	0,15	1 701	0,15	1 721	0,16
Driftskostnader	22 705	1,00	22 344	1,05	11 544	1,02	11 179	1,03
herav lønn og personalkostnader	11 952	0,53	11 558	0,54	6 021	0,53	5 992	0,55
Resultat før tap på utlån	29 535	1,30	23 168	1,09	14 179	1,26	12 644	1,16
Bokførte tap på utlån	2 523	0,11	3 321	0,16	1 466	0,13	1 690	0,16
Gev/tap ikke-fin.ei /langsigtede verdip.	50	0,00	-36	0,00	25	0,00	-30	0,00
Resultat før skatt	27 062	1,19	19 812	0,93	12 738	1,13	10 924	1,01
Skattekostnad	6 393	0,28	5 309	0,25	3 027	0,27	2 943	0,27
Resultat etter skatt	20 669	0,91	14 502	0,68	9 712	0,86	7 981	0,74
Egenkapitalavkastning (%)	14,0		11,0		13,2		12,1	

Netto renteinntekter økte markert gjennom 2013, både nominelt og i forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK). Dette skyldtes særlig lavere priser på bankenes verdipapirfinansiering. Finansieringskostnadene sank ytterligere i første halvår i inneværende år, som følge av synkende risikopåslag på obligasjoner. Gjennom 2013 bidro også en økning i utlånsrentene til bedring i nettorenten. I 2014, særlig i andre kvartal, har bankene redusert rentene på boliglån, noe som isolert sett bidrar til lavere nettorente. Gjennomsnittlig boliglånsrente ved utgangen av andre kvartal 2014 var på samme nivå som før rentehevingen våren 2013. I inneværende år har bankene kun i beskjeden grad redusert rentene på utlån til bedriftskunder. Rentene bankene tilbyr på innskudd fra kunder har gått noe mer ned enn utlånsrenten siste år. Bankenes samlede netto renteinntekter i første halvår 2014 var 12 prosent høyere enn året før. Dette innebar en betydelig økning også sett i forhold til GFK. Det var særlig gruppen av de mellomstore bankene som viste sterk økning i nettorenten, med en økning på 25 prosent siste år. I hovedsak var dette som følge av betydelig økt nettorente i banker hvor hovedvirksomheten er forbrukslån.

Figur 4.3: Rentemargin og nettorente

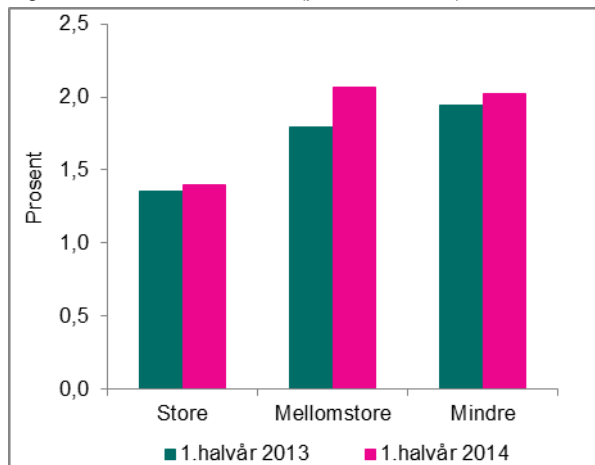
Figur 4.4: Gjennomsnittlig boliglånsrente (inkl. lån i OMF-foretak)

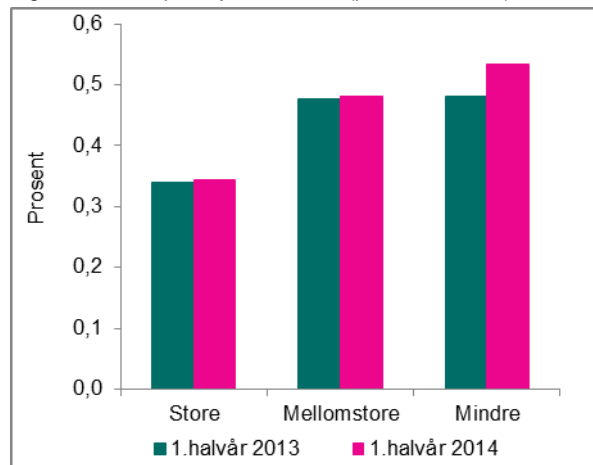

Andre inntekter, eksklusiv kursgevinster på finansielle instrumenter, var 10 prosent høyere enn ett år tidligere. Økningen i nettoprovisjoner var særlig stor for gruppen mindre bankene, med 14 prosent. Noe av årsaken til dette var høyere mottatte provisjoner fra deleide OMF-foretak. Disse inntektene ville kommet som netto renteinntekter dersom de overførte lånene fremdeles hadde stått på bankenes egne balanser.

Figur 4.5: Netto renteinntekter (prosent av GFK)

Figur 4.6: Netto provisjonsinntekter (prosent av GFK)

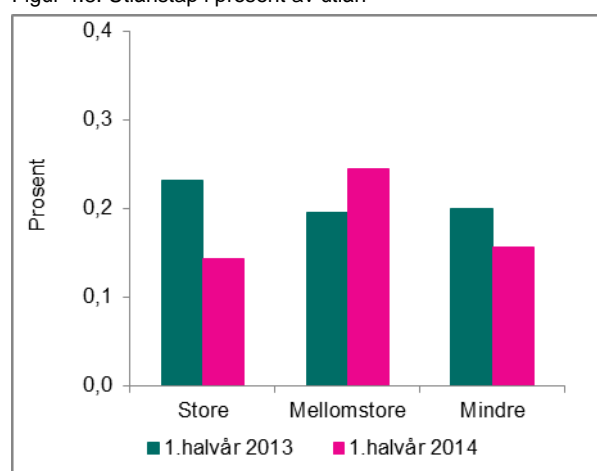
Netto verdiendringer på finansielle instrumenter var 57 prosent høyere enn i samme periode året før. Hovedforklaringen på økningen var gevinster på salget av eierandeler i Nets Holding. Avtale om salg ble undertegnet i første kvartal, og førte til regnskapsførte gevinster på om lag 1,8 mrd. kroner for bankene samlet. Transaksjonen ble gjennomført 9. juli, og gevinsten for de banker som hadde klassifisert eierinteressene i Nets som "tilgjengelig for salg" vil først inngå i ordinært resultat i tredje kvartal. For disse bankene vil samlet gevinst være på om lag 0,6 mrd kroner.

Figur 4.7: Kostnad-/inntektsforhold

Ekskl. verdiendringer på finansielle instrumenter

Figur 4.8: Utlånstap i prosent av utlån

Totale driftskostnader var 2 prosent høyere enn ett år tidligere. Som følge av den sterke veksten i inntekter gikk bankenes samlede kostnad/inntektsforhold ned fra 52,8 prosent til 48,1 prosent. Gruppen av de største bankene viste sterkest reduksjon i kostnad/inntektsforholdet, en nedgang på 5 prosentpoeng til 47,9 prosent.

Utlånstapene i første halvår 2014 var 24 prosent lavere enn ett år tidligere, og tilsvarte kun 0,16 prosent av utlånsvolumet I andre kvartal isolert var bankenes samlede tap 39 prosent høyere enn i første kvartal, men tilsvarte likevel kun 0,19 prosent av utlån.

Balanse

Bankene hadde en vekst i utlån til kunder på 4,5 prosent siste år. Inkluderes de gruppeeide OMF-foretakene var veksten 4,3 prosent, ett prosentpoeng høyere enn ved utgangen av første kvartal. Utlånsveksten var lavest for gruppen av de største bankene, med en samlet vekst (inkludert OMF-foretak) på 3,4 prosent. Gruppen av de minste bankene hadde høyest utlånsvekst, med 8,3 prosent siste år (inkludert OMF-foretak).

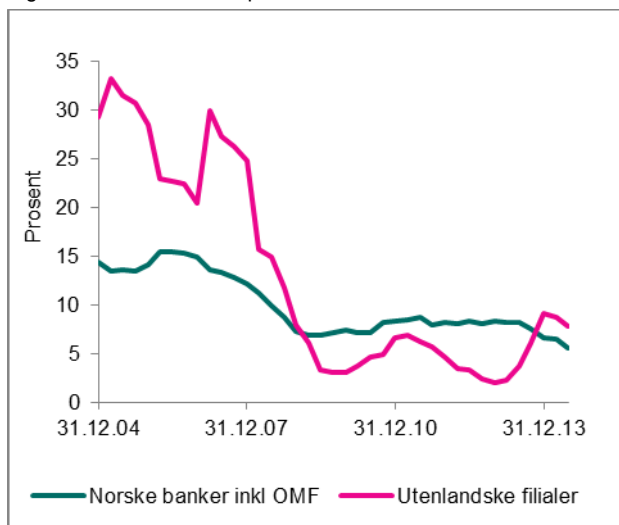
Tabell 4.2: Balanseposter for samtlige norske banker (uten gruppeeide OMF-foretak)

	30.06.14		30.06.13		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	4 357,5		4 350,6		0,2
Brutto utlån til kunder	3 120,7		2 987,2		4,5
Tapsnedskrivninger på utlån	-23,9	-0,8	-23,6	-0,9	1,1
herav individuell tapsnedskrivning	-16,4	-0,6	-16,0	-0,6	2,2
herav gruppenedskrivning	-7,5	-0,3	-7,6	-0,3	-1,1
Brutto misligholdte utlån	40,8	1,3	48,8	1,6	-16,3
Gjeld til kredittinstitusjoner	520,1		649,2		-19,9
Innskudd fra kunder	1 975,1		1 997,6		-1,1
Verdipapirgjeld	1 286,6		1 177,6		9,3
Innskuddsdekning (%)	63,3		66,9		

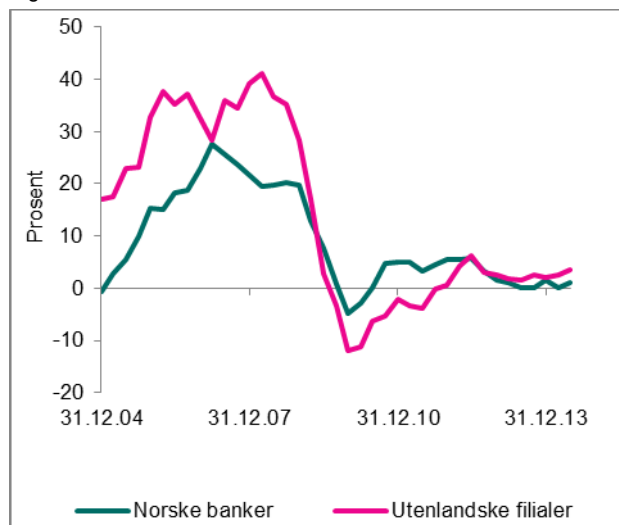
Vekstraten for utlån til personkunder har sunket jevnt de siste fire kvartalene, til en årsvekst på 5,6 prosent ved utgangen av andre kvartal. Dette var den laveste veksttaket det siste tiåret. Nedgangen i vekstrate det siste året forklares særlig av at det har vært en reduksjon i totale rammelån med pant i bolig. Utenlandske bankers filialer i Norge økte utlånsveksten til personkunder betydelig gjennom 2013. Filialene har også redusert vekstraten noe de siste to kvartaler, men hadde fremdeles en årsvekst på 7,9 prosent ved utgangen av første halvår.

Ved utgangen av andre kvartal hadde bankene samlet overført 56 prosent av boliglånene til OMF-foretak. Dette var 2 prosentpoeng lavere enn ett år tidligere, og skyldes en reduksjon i andelen for gruppen av de større bankene.

Figur 4.9: Vekst i utlån til personkunder

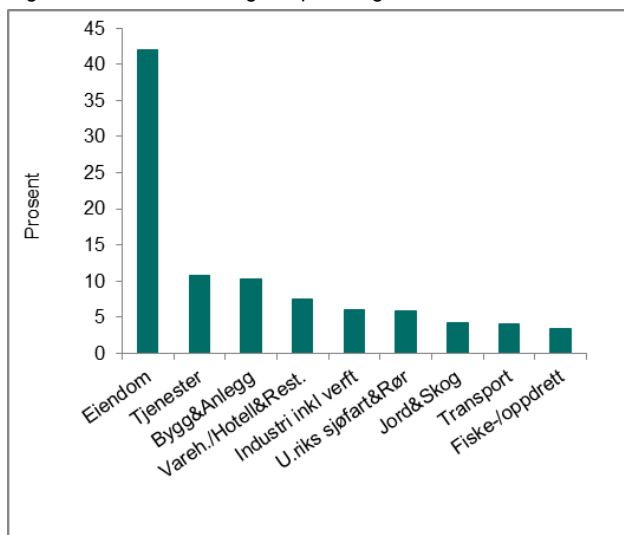

Figur 4.10: Vekst i utlån til innenlandske bedriftskunder

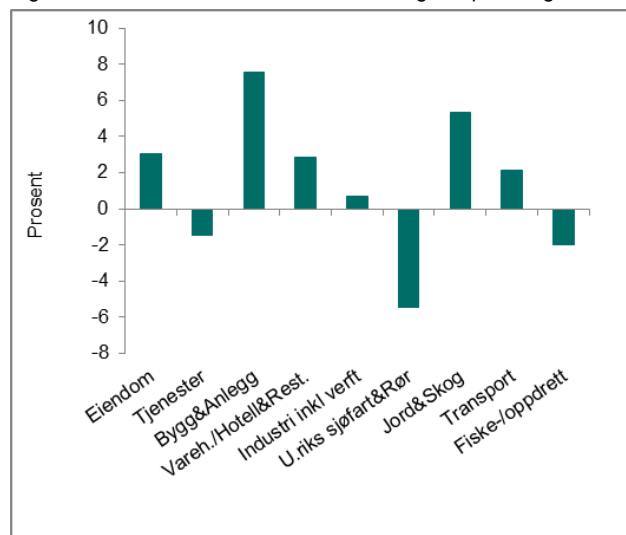

Norske bankers utlån til bedriftskunder var 3,4 prosent lavere enn ett år tidligere. Dette skyldtes særlig at utlån til utenlandske bedriftskunder sank med 19 prosent siste år. Veksten i utlån til innenlandske kunder var likevel kun 1,2 prosent siste år. En av årsakene til lav vekst i bankenes utlån til næringslivskunder er at aktiviteten i obligasjonsmarkedet har tatt seg noe opp de siste kvartalene. Veksten i bedrifters obligasjonsgjeld (utstedt i Norge) har vært betydelig høyere enn veksten i bankgjeld gjennom 2013 og så langt i 2014, selv om lån i banker fremdeles utgjør den dominerende delen av bedriftenes fremmedfinansiering.

Figur 4.11: Største næringseksponeringers andel av bedriftsutlån

Figur 4.12: Årsvekst i utlån til største næringseksponeringer

Utlån til innenlandske næringslivskunder² utgjør i underkant av en tredjedel av totale kundeutlån i norske banker, mens utlån til personkunder står for nær 60 prosent. For de fleste norske banker står utlån til

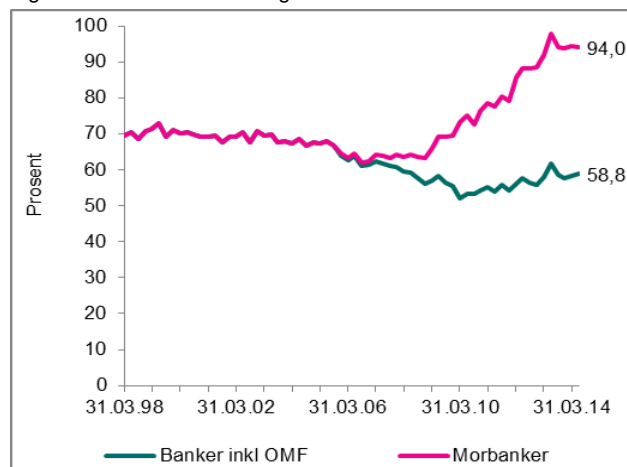
² Figurene for næringsfordeling av utlån omfatter samtlige norske banker, og bankeide kredittforetak/finansieringsselskaper, utenlandske filialer i Norge er ikke inkludert. Datterselskaper i utlandet omfattes ikke av rapporteringen. Rapportering av næringsfordeling gjøres kun for utlån til innenlandske låntagere.

næringseiendom for den klart største delen av totale næringsutlån. For bankene samlet var andelen 42 prosent, etter en utlånsvekst til næringen siste år på 3,1 prosent. Det har vært høyest utlånsvekst til næringene Bygg og Anlegg og Jord-/Skogbruk, med hhv 7,6 og 5,3 prosent siste år.

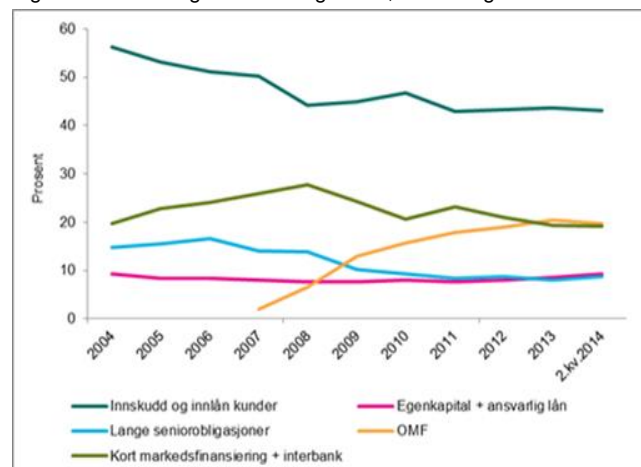
Både individuelle og gruppemessige nedskrivninger på utlån har vært tilnærmet uendret i forhold til utlånsmassen de siste tre årene, med et totalt nivå på nedskrivninger på 0,8 prosent. Volumet av misligholdte utlån sank med 16 prosent i andre kvartal isolert, og var også 16 prosent lavere enn ett år tidligere. Misligholdte utlån utgjorde 1,3 prosent av utlånsmassen ved utgangen av kvartalet.

Bankenes finansiering består i hovedsak av innskudd fra kunder og innlån i penge- og verdipapirmarkedene. Innskudd fra kunder sank med 1,1 prosent siste år, mens det i andre kvartal isolert var en vekst på nær 3 prosent. Innskuddsdekningen i morbankene har økt markert som følge av overføringer av utlån fra bankene til boligkredittforetakene, og utgjorde 94,0 prosent. Inkluderer lånene som ligger i OMF-foretak, inkludert de deleide foretakene, var innskuddsdekningen 58,8 prosent. Gruppene av de mellomstore og de mindre bankene hadde særlig høy innskuddsvekst siste år, med 10 prosent.

Figur 4.13: Innskuddsdekning

Figur 4.14: Utvikling i finansieringskilder, banker og OMF-foretak

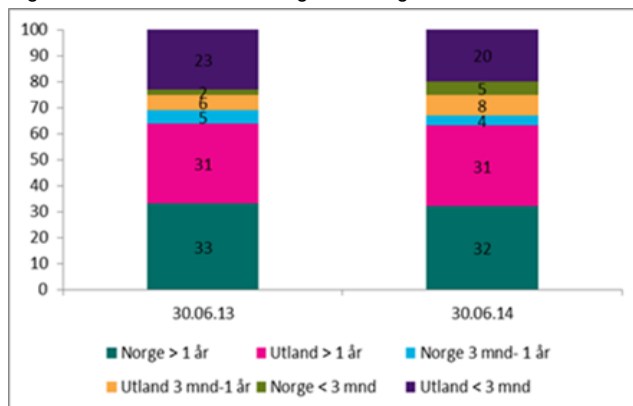
Andelen kundeinnskudd av total finansiering (morbank) utgjorde 43 prosent ved utgangen av første halvår 2014, en nedgang på 1 prosentpoeng sammenlignet med utgangen av første halvår i fjor, men en økning på 1 prosentpoeng fra første kvartal i år, se figur 4.14.

Andelen markedsfinansiering av total finansiering var stabil på 48 prosent, men sammensetningen av markedsfinansieringen er noe endret. Andelen seniorobligasjoner har økt noe både sammenlignet med samme tidspunkt i fjor og med utgangen av første kvartal i år. Emisjonstallene viser at utstedelsen av seniorobligasjoner har økt noe sammenlignet med første halvår i fjor, se figur 4.16, og prisen på seniorobligasjoner har falt forholdsmessig mer enn prisen på annen finansiering, se figur 4.18. Andelen OMF er uendret sammenlignet med første kvartal, men har økt med 1 prosentpoeng sammenlignet med utgangen av første halvår i fjor. Kort markedsfinansiering og interbankgjeld er redusert både sammenlignet med forrige kvartal og samme periode i fjor.

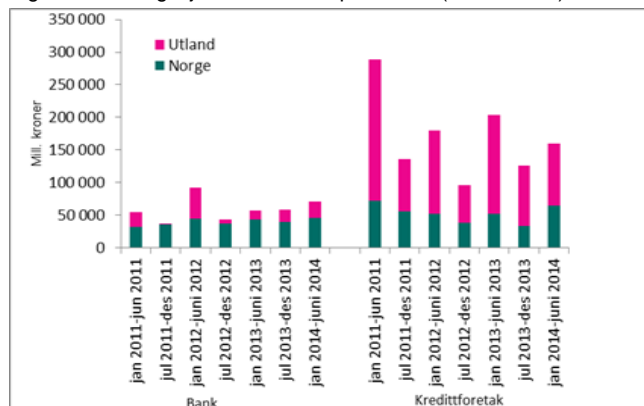
Om lag 60 prosent av bankenes markedsfinansiering er gjeld til utlandet. Det er i hovedsak de største bankene som har betydelig utenlandsfinansiering. En betydelig andel av gjelden til utlandet er kortsiktig

finansiering (under 3 måneder) i pengemarkedene. Denne andelen var 20 prosent ved utgangen av første halvår, se figur 4.15. Dette var en nedgang på 1 prosentpoeng fra første kvartal, og 3 prosentpoeng sammenlignet med utgangen av første halvår i fjor. Finansiering med løpetid over 1 år utgjorde størst andel av markedsfinansieringen med 63 prosent. Andelen langsiktig finansieringen fra utlandet har vært stabil i perioden. Andelen langsiktig finansiering i Norge viste også stabil utvikling siste kvartal, men er redusert med 1 prosentpoeng de siste 12 måneder.

Figur 4.15: Markedsfinansiering banker og OMF-foretak

Figur 4.16: Obligasjonsutstedelser per halvår (mill. kroner.)

Kilde: SSB

Hoveddelen av bankenes lange markedsfinansiering er OMF. Ved utgangen av første halvår 2014 utgjorde OMF om lag 900 mrd. kroner. Emisjonsvolumet av OMF var lavere i første halvår 2014 enn i første halvår i fjor, se figur 4.16. Årsaken til nedgangen var mindre omfang av utenlandske emisjoner. Emisjoner av OMF i Norge økte sammenlignet med tilsvarende periode i fjor. Emisjoner i utlandet utgjør fortsatt hoveddelen av OMF-utstedelsene, men andelen av totale utstedelser er redusert fra 75 til 60 prosent sammenlignet med første halvår i fjor. Emisjonsvolumet av seniorobligasjoner var høyere i første halvår 2014 enn samme periode i fjor. Økningen skyldes særlig emisjoner i utlandet, men også emisjoner i Norge var høyere enn første halvår i fjor.

Nærmere om OMF-foretakene

Det er 23 foretak som utsteder OMF i Norge. Av disse er 18 heleid av banker, mens fem er deleid av flere banker. OMF-foretakene hadde til sammen 1 084 mrd. kroner i brutto utlån til kunder ved utgangen av andre kvartal 2014.

OMF skiller seg fra andre obligasjoner ved å gi eiere av verdipapiret en lik fortrinnsrett til dekning av sine krav i en sikkerhetsmasse dersom OMF-foretaket skulle misligholde sine forpliktelser. Sikkerhetsmassens verdi må til enhver tid overstige verdien av OMFene til dekning av sikkerhetsmassen. Gjennomsnittlig belåningsgrad på utlån som inngår i sikkerhetsmassen lå i størrelsesorden 45 – 55 prosent for de fleste av OMF-foretakene.

Resultatene for OMF-foretak som er heleid av banker, inngår i konsernregnskapet, og er dermed inkludert i omtalen av banker. De heleide OMF-foretakene hadde en utlånsvekst siste tolv måneder på 3,8 prosent gjennom overføringer eller formidlinger fra banker til boligkredittforetak.

Ren kjernekapitaldekning var 1,9 prosentpoeng høyere enn for ett år siden. Ingen heleide OMF-foretak hadde under 10 prosent i ren kjernekapitaldekning. Fra 1.juli 2014 vil kravene til kapitaldekning og kjernekapitaldekning være hhv. 13,5 og 11,5 prosent. Ingen av foretakene lå under disse kravene ved utgangen av juni 2014.

Tabell 4.3: Balanseposter heleide OMF-foretak

	30.06.2014	30.06.2013	
	Mill. kr	Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital	917 361	860 628	6,6
Brutto utlån til kunder	839 540	808 836	3,8
herav utlån sikret med pant i bolig/næringseiendom	809 666	787 850	2,8
Fyllingssikkerhet	52 792	28 097	87,9
Sum sikkerhetsmasse	876 722	835 065	5,0
Gjennomsnittlig overpantsettelse	35,7 %	30,1 %	
Gjeld stiftet v. utstedelse av oblig. m. fortrinnsrett	646 001	641 682	0,7
Gjeld til kredittinstitusjoner	187 230	160 753	16,5
Ren kjernekapitaldekning	14,2 %	12,3 %	
Kapitaldekning	15,8 %	13,0 %	

De deleide OMF-foretakene hadde en utlånsvekst på 1,5 prosent som følge av overføringer og formidlinger av utlån fra banker.

Ren kjernekapitaldekning var 1,1 prosentpoeng høyere enn på samme tid i fjor. Ingen deleide OMF-foretak lå under 10 prosent i ren kjernekapitaldekning. Ingen av selskapene lå under kravene til kapitaldekning og kjernekapitaldekning som gjelder fra juli 2014.

Tabell 4.4: Balanseposter deleide OMF-foretak

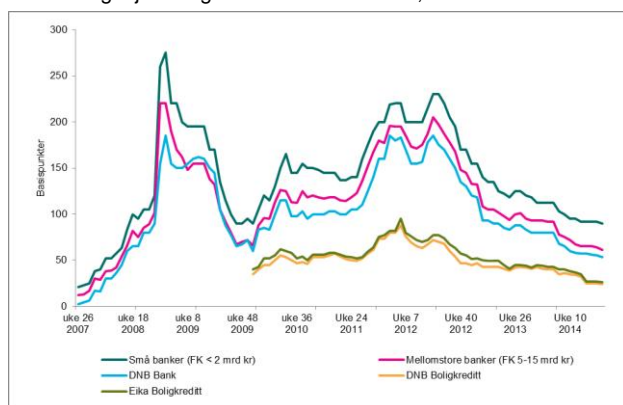
	30.06.2014	30.06.2013	
	Mill. kr	Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital	305 672	289 669	5,5
Brutto utlån til kunder	244 094	240 551	1,5
herav utlån sikret med pant i bolig/næringseiendom	243 530	240 248	1,4
Fyllingssikkerhet	26 539	26 306	0,9
Sum sikkerhetsmasse	273 792	273 561	0,1
Gjennomsnittlig overpantsettelse	13,6 %	10,8 %	
Gjeld stiftet v. utstedelse av oblig. m. fortrinnsrett	241 091	246 904	-2,4
Gjeld til kredittinstitusjoner	15 143	6 610	129,1
Ren kjernekapitaldekning	11,8 %	10,7 %	
Kapitaldekning	14,8 %	11,4 %	

Likviditet

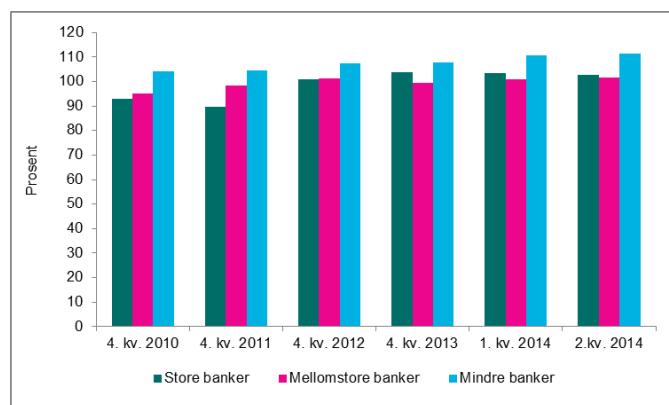
Forholdene i de internasjonale penge- og kapitalmarkedene har vært gjennomgående gode i første halvår 2014, på tross av usikkerheten knyttet til situasjonen i Irak og Ukraina/Russland. Volatiliteten har vært lav og risikopåslagene har falt ytterligere. ECB satte ned styringsrenten 5. juni og innførte samtidig negativ innskuddsrente, for blant annet å stimulere interbankmarkedet. I tillegg ble en ny runde med langsiktige lån, TLTRO, annonsert. Tiltakene ser ut til å ha hatt en positiv effekt på de korte finansieringsmarkedene og interbankmarkedet, men det gjenstår å se om effekten opprettholdes på lengre sikt.

Norske banker har hatt god tilgang både til langsiktig og kortsiktig finansiering. Fra utgangen av 2013 til uke 32 i 2014 har risikopåslaget på norske seniorobligasjoner med 5 års løpetid falt med 27 basispunkter, fra 95 til 68 basispunkter over NIBOR. Risikopåslaget for norske OMF med 5 års løpetid falt med 17 basispunkter i samme periode, fra 42 til 25 basispunkter over NIBOR, se figur 4.17.

Figur 4.17: DNB Markets indikative påslag for seniorobligasjoner og OMF mot 3m-NIBOR, 5 år

Figur 4.18: Finansiering med løpetid over 1 år som andel av illikvide eiendeler

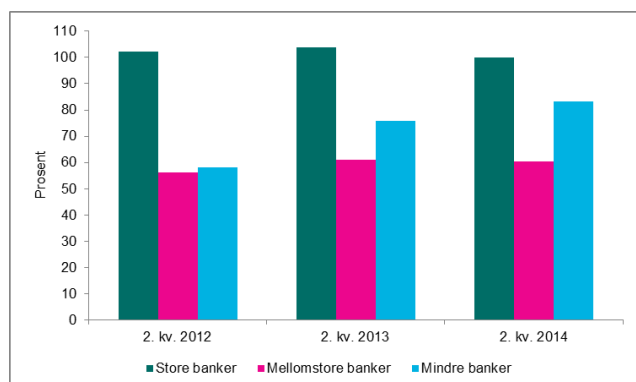
Kilde: DNB Markets

Lang løpetid på finansieringen gjør bankene mer robuste mot markedsuro. Likviditetsindikator 1 benyttes i oppfølgingen av bankenes likviditetsrisiko og viser bankenes finansiering med løpetid over 1 år som andel av illikvide eiendeler. I finansieringen inngår kundeinnskudd, obligasjonslån, gjeld til kredittinstitusjoner, ansvarlig lånekapital og egenkapital. Illikvide eiendeler består i hovedsak av utlån til kunder og kredittinstitusjoner, og pantsatte papirer. For de store bankene var andelen langsiktig finansiering 103 prosent av illikvide eiendeler ved utgangen av første halvår 2014, mens for de mellomstore og mindre bankene var andelen henholdsvis 102 og 111 prosent, se figur 4.18. Indikatoren har for bankene samlet sett ligget relativt stabilt de siste årene.

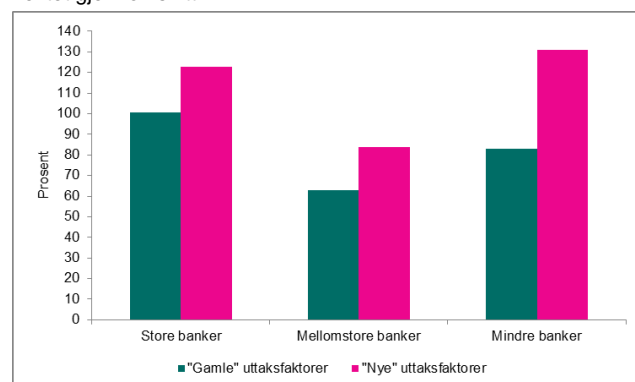
Det er også viktig at bankene har tilstrekkelige likviditetsbuffer som gjør at de kan tåle en periode med begrenset tilgang på likviditet. Liquidity Coverage Ratio (LCR), måler størrelsen på finansinstitusjonens likvide aktiva i forhold til netto likviditetsutgang 30 dager frem i tid gitt en stresssituasjon. LCR for norske banker (bankkonsern) samlet sett var 97 prosent ved utgangen av andre kvartal, uendret fra første kvartal, men noe ned fra utgangen av andre kvartal i fjor. De store bankene har samlet sett en LCR på 100 prosent, og oppfyller dermed det fremtidige kravet. De mellomstore og mindre bankene ligger derimot godt under kravet med en LCR på henholdsvis 60 og 83 prosent, se figur 4.19.

Figur 4.19: Utvikling i LCR, vektet gjennomsnitt

Figur 4.20: LCR per 30.06.14 etter gamle og nye uttaksfaktorer, vektet gjennomsnitt

Den nåværende norske LCR-rapporteringen, som har pågått siden 2011, er basert på Baselkomitéens anbefalinger fra 2010. I januar 2013 kom Baselkomitéen med forslag til endringer i definisjonen av LCR. Den endelige definisjonen av LCR, som skal vedtas av EU-kommisjonen innen utgangen av september i år, vil blant annet bygge på Baselkomitéens anbefalinger fra 2013. Beregninger av LCR etter 2013-definisjonen, viser at norske banker per 30.06.14 samlet sett får en LCR på 120 prosent, en økning på 23 prosentpoeng fra beregningen etter 2010-definisjonen, se figur 4.20. De mindre bankene har den største forbedringen i LCR med en økning fra 83 til 131 prosent. Årsaken er at de mindre bankene har mye kundeinnskudd, og en av de viktigste endringene i definisjonen fra 2013 er at disse innskuddene tilegnes en lavere stressfaktor i. For de store og mellomstore bankene øker LCR fra henholdsvis 100 og 63 prosent til 123 og 84 prosent. Dette viser at norske banker kommer betraktelig nærmere det fremtidige kravet med definisjonen fra 2013, men det er fortsatt 42 banker som har en LCR under 100 prosent, hvorav 3 er store banker, 11 er mellomstore banker og 28 er mindre banker.

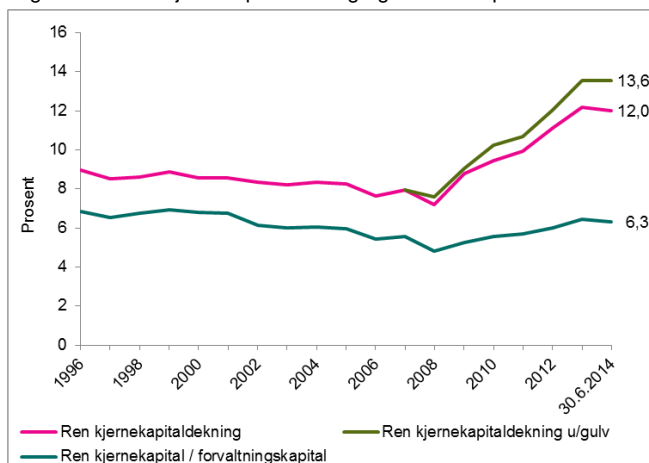
Rapportering etter CRD IV ble innført i Norge med virkning fra juli 2014. Dette innebærer at den nåværende norske LCR-rapporteringen erstattes av månedlig rapportering av LCR, basert på CRD IV-definisjonen.

Soliditet

Norske bankers samlede rene kjernekapitaldekning var 12,0 prosent ved utgangen av andre kvartal 2014, en økning på 1,0 prosentpoeng sammenlignet med ett år tilbake. Sammenlignet med utgangen av 2013 har den samlede rene kjernekapitaldekningen falt med 0,2 prosentpoeng. Reduksjonen i ren kjernekapitaldekning fra årsskiftet må sees i sammenheng med at kun et fåtall av bankene inkluderer positivt delårsresultat i kjernekapitalen samtidig som samlet beregningsgrunnlag har økt i perioden. Minstekrav og bufferkrav til ren kjernekapitaldekning økte til 10 prosent fra og med 1. juli i år, og samtlige av de norske bankene tilfredstilte dette ved utgangen av andre kvartal 2014. Kravene til kjernekapital- og kapitaldekning ligger henholdsvis 1,5 og 3,5 prosentpoeng over kravet til ren kjernekapitaldekning. En bank hadde kjernekapitaldekning marginalt under 11,5 prosent og en bank hadde kapitaldekning under 13,5 prosent ved utgangen av andre kvartal 2014.

Den samlede kapitaldekningen i norske banker økte fra 13,1 prosent ved utgangen av andre kvartal 2013 til 14,6 prosent.

Figur 4.21: Ren kjernekapitaldekning og uvektet kapitalandel

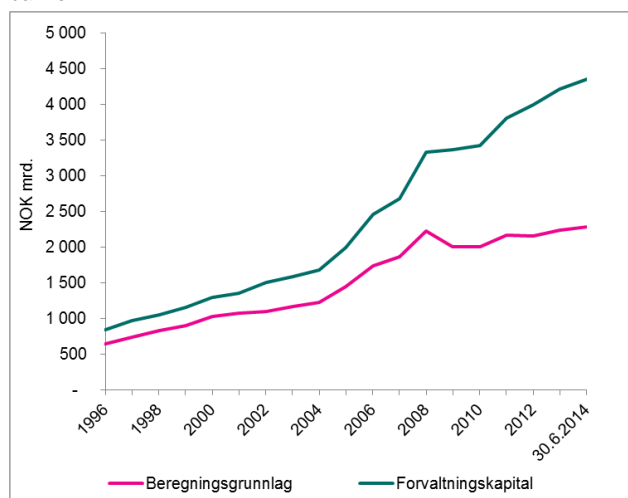
Figur 4.22: Ren kjernekapitaldekning i norske banker

Finansieringsvirksomhetsloven åpner for at det kan fastsettes krav til hvor stor andel ren kjernekapital eller kjernekapitalen i finansinstitusjoner minst skal utgjøre av verdien av foretakets eiendeler og ikke balanseførte poster, beregnet uten risikovekting (uvektet kjernekapitalandel), men kravene er ennå ikke bestemt. Den uvektede kjernekapitalandelen har til hensikt å fungere som sikkerhet mot et for lavt beregningsgrunnlag i kapitaldekningsberegningene, og sørge for at bankene holder et minimum av kapital, selv ved vridning av porteføljen mot segmenter med lav risikovekt. For de norske bankene utgjorde ren kjernekapital som andel av forvaltningskapitalen 6,3 prosent ved utgangen av andre kvartal 2014, en økning tilsvarende 0,6 prosentpoeng siste år. Norske banker skal rapportere uvektet kjernekapitalandel i tråd med CRD IV fra og med 3. kvartal i år.

Ren kjernekapitaldekning kan styrkes ved å øke egenkapitalen eller redusere beregningsgrunnlaget. Beregningsgrunnlaget omfatter både poster på balansen og poster utenfor balansen, i tillegg til et påslag for markedsrisiko og operasjonell risiko. Samlet beregningsgrunnlag er vesentlig lavere enn forvaltningskapitalen, se figur 4.24. BN Bank og Sparebanken Møre fikk IRB-godkjenning i løpet av andre kvartal i år, og det var dermed ti banker som benyttet interne modeller (IRB) for beregning av kapitalkrav for kredittrisiko i gjeldende periode. Økt differanse mellom forvaltningskapitalen og beregningsgrunnlaget har blant annet sammenheng med innføringen av IRB-modeller og lavere risikovekter under standardmetoden. I 2013 besluttet norske myndigheter å øke gulvet for IRB-parameteren "tap gitt mislighold" (LGD) på eiendomsengasjementer fra 10 til 20 prosent. Endringen hadde virkning fra og med 1.januar i år. Økt LGD-gulv har bidratt til å øke beregningsgrunnlaget i norske IRB-banker, men reduserte risikovekter på foretakslån og innrulling av engasjementer i IRB-porteføljer i de største bankene virket i motsatt retning, slik at endringene i risikovektene ga lite utslag på samlet beregningsgrunnlag. Differansen mellom ren kjernekapitaldekning med og uten Basel I-gulv ved utgangen av andre kvartal, for norske banker samlet, var derfor nær uendret på 1,5 prosentpoeng sammenlignet med fjerde kvartal 2013.

Figur 4.23: Beregningsgrunnlag og forvaltningskapital i norske banker

Utenlandske bankers filialer i Norge

De tolv utenlandske bankenes filialer i Norge hadde en utlånsvekst på 8,8 prosent siste år. Filialene hadde en vekst i innskudd på 23 prosent, dvs betydelig høyere enn veksten for norske banker.

Tabell 4.5: Hovedposter i regnskapet for utenlandske bankers filialer i Norge

	1.halvår 2014		1.halvår 2013	
	Mill.kr	% GFK	Mill.kr	% GFK
Netto renteinntekter	4 827	1,48	4 666	1,49
Andre inntekter	3 572	1,10	1 834	0,59
herav verdiendr. finansielle instrumenter	546	0,17	391	0,13
Driftskostnader	4 643	1,42	2 969	0,95
herav lønn og admin.kost.	2 347	0,72	2 142	0,69
Resultat før tap	3 756	1,15	3 531	1,13
Tap på utlån	246	0,08	289	0,09
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	35	0,01	0	0,00
Resultat før skatt	3 545	1,09	3 242	1,04
	30.06.14		30.06.13	
	Mrd.kr		Mrd.kr	Vekst
Forvaltningskapital	669,9		595,3	12,5
Brutto utlån til kunder	420,7		386,0	9,0
... inkl. OMF-foretak	479,9		441,2	8,8
Innskudd fra kunder	265,6		216,4	22,7

Øvrige kredittforetak

Gruppen består av tre selskaper med til sammen 422 mrd. kroner i forvaltet kapital. Resultat før skatt for denne gruppen var svakere enn i fjor. Årsaken til dette var urealiserte tap på finansielle instrumenter i ett av selskapene i andre kvartal. De bokførte tapene er marginale.

Tabell 4.6: Resultatposter (3 selskaper)*

	1. halvår 2014		1. halvår 2013	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	842	0,43	940	0,49
Andre inntekter	-323	-0,17	154	0,08
herav verdiendr. finansielle instrumenter	-349	-0,18	88	0,05
Andre kostnader	97	0,05	94	0,05
herav lønn og personalkostnader	59	0,03	56	0,03
Resultat før tap på utlån	422	0,22	998	0,52
Bokførte tap på utlån	16	0,01	77	0,04
Resultat før skatt	406	0,21	921	0,48
Skattekostnad	110	0,06	258	0,13
Resultat etter skatt	296	0,15	663	0,34

*Kommunalbanken, Bolig- og Næringskreditt og Kredittforeningen for Sparebanker

Brutto utlån til kunder økte med 4,7 prosent siste år. Ren kjernekapitaldekning har økt 0,5 prosentpoeng fra samme periode i fjor. Ingen av selskapene hadde under 10 prosent ren kjernekapitaldekning og er innenfor kravene som gjelder fra 1. juli.

Tabell 4.7: Balanseposter (3 selskaper) *

	30.06.2014	30.06.2013	% vekst
	Mill. kr	Mill. kr	
Forvaltningskapital	422 046	396 242	6,5
Brutto utlån til kunder	264 671	252 738	4,7
herav utlån vurdert til amortisert kost	117 669	120 698	-2,5
herav utlån vurdert til virkelig verdi	147 002	132 040	11,3
Gjeld v. utstedelse av verdipapirer	375 722	344 851	9,0
Gjeld til kredittinstitusjoner	19 936	21 466	-7,1
Ren kjernekapitaldekning	13,2 %	12,7 %	
Kapitaldekning	15,8 %	15,2 %	

*Kommunalbanken, Bolig- og Næringskreditt og Kredittforeningen for Sparebanker

Finansieringsselskaper

- Nettorenten noe høyere enn i første halvår i fjor
- Bokførte tap på samme nivå
- Stigende vekst i forbrukslån

Finansieringsselskaperens hovedområder er leasing og bilfinansiering i tillegg til kortbaserte utlån og annen forbruksfinansiering. Markedet er bredt sammensatt, og det er store variasjoner mellom selskaper når det gjelder resultat- og balanseutvikling. De foreløpige tallene omfatter 25 norske finansieringsselskaper.

Forbrukslån gis en egen omtale. I tillegg omtales utviklingen i selskaper med leasing/bilfinansiering som kjernevirksomhet samt utenlandske filialer i Norge.

Resultat

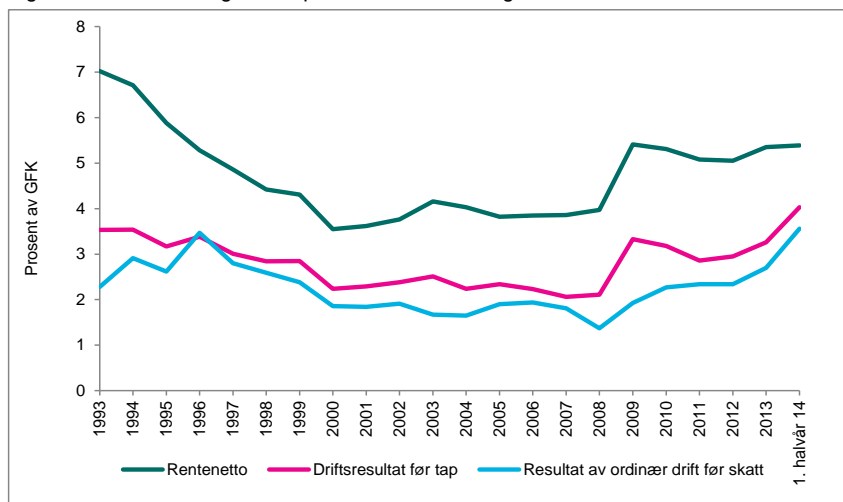
Finansieringsselskaperens resultat før skatt var på 1,8 mrd. kroner, en klar forbedring sammenlignet med tilsvarende periode i 2013. Bedringen i resultatet førte til økt egenkapitalavkastning.

Netto renteinntekter viste en liten økning, målt mot GFK. De bokførte tapene lå på omtrent samme nivå som i tilsvarende periode i fjor.

Tabell 4.10: Resultatposter

	1. halvår 2014		1. halvår 2013	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	2 691	5,39	2 419	5,32
Andre inntekter	597	1,20	247	0,54
herav verdiendr. finansielle instrumenter	-1	0,00	3	0,01
Andre kostnader	1 243	2,49	1 141	2,51
herav lønn og personalkostnader	512	1,03	472	1,04
Driftsresultat før tap	2 013	4,03	1 493	3,28
Bokførte tap på utlån	238	0,48	215	0,47
Resultat før skatt	1 775	3,56	1 278	2,81
Skattekostnad	515	1,03	350	0,77
Resultat etter skatt	1 260	2,52	928	2,04
Egenkapitalavkastning	17,7 %		16,3 %	

Figur 4.24: Finansieringsselskaperens resultatutvikling

Balanse

Brutto utlån til kunder har økt med 9,1 det siste året. Ved utgangen av 2013 var årsveksten 8,3 prosent. Nivået på brutto misligholdte lån holder seg forholdsvis stabilt sammenlignet med et år tilbake. Generelt ligger misligholdet høyere enn i bankene. Ren kjernekapitaldekning var noe lavere enn året før. Ingen selskaper hadde under 10 prosent i ren kjernekapitaldekning.

Tabell 4.11: Balanseposter

	30.06.2014		30.06.2013		
	Mill. kr	% br. utlån	Mill. kr	% br. utlån	% vekst
Forvaltningskapital	105 914		94 479		12,1
Brutto utlån til kunder	97 408		89 291		9,1
herav utlån vurdert til amortisert kost	95 076		86 724		9,6
Tapsnedskrivninger på utlån til amortisert kost	-1 153	-1,2	-876	-1,0	31,6
herav individuelle tapsnedskrivninger	-806	-0,8	-636	-0,7	26,8
herav gruppenedskrivninger	-347	-0,4	-240	-0,3	44,4
Brutto misligholdte lån, 30 dager	4 619	4,7	4 375	4,9	5,6
Gjeld til kredittinstitusjoner	77 983		75 841		2,8
Ren kjernekapitaldekning	15,6 %		15,9 %		
Kapitaldekning	17,7 %		17,8 %		

Forbrukslån

Både banker og finansieringsselskaper tilbyr forbrukslån. Forbruksfinansiering omfatter kortbaserte utlån og andre forbrukslån uten sikkerhet. Utvalget består av 22 selskaper (12 banker og 10 finansieringsselskaper). Både norske selskaper og utenlandske filialer inngår. Selskapene tilbyr ulike produkter, blant annet kredittkort med varierende kredittrammer, samt lån i størrelsesorden 5 000 til 400 000 kroner uten sikkerhet. Den effektive renten varierer mye avhengig av lånebeløp og nedbetalingstid, men er gjennomgående høy. Kredittvurderingene knyttet til forbrukslån fører til at en høy andel av søknadene blir avslått.

Tabell 4.12: Utviklingen i forbrukslån i et utvalg selskaper*

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	1. halvår 2014
Forbrukslån (mill. kr)	43 352	43 936	48 913	58 118	62 693	68 821	71 613
Årsvekst %	17,4	1,4	3,0	5,1	7,8	9,8	11,1
Tap i % av forbrukslån (annualisert)	2,2	3,1	2,7	1,5	1,3	1,3	1,4
Nettorente i % av GFK	8,8	11,8	12,0	11,3	11,6	11,9	11,6
Resultat ord.drift i % av GFK (annualisert)	3,3	5,4	5,7	6,5	6,9	7,1	7,5
Brutto misligholdte lån, 90 dg. (mill. kr)	2 809	2 696	2 895	2 933	2 821	3 066	3 132
i prosent av forbrukslån	6,5	6,1	5,9	5,0	4,5	4,5	4,4
Brutto misligholdte lån, 30 dg. (mill. kr)			4 895	4 867	4 759	5 121	5 317
i prosent av forbrukslån			10,0	8,4	7,6	7,6	7,4

*Utvalget ble utvidet i 2012. Årsvekst er beregnet på grunnlag av sammenlignbart utvalg.

Det var en sterk økning i forbrukslån i årene frem mot finanskrisen i 2008. Veksten var betydelig lavere i etterkant av krisen, men har økt igjen de siste årene. Ved utgangen av andre kvartal 2014 var årsveksten 11,1 prosent, mot 11,6 prosent per første kvartal i år. Utlånsveksten i 2013 var 9,8 prosent. Det har vært en generell økning i veksten i forbrukslån blant selskapene i utvalget, men den stigende veksten er i stor grad påvirket av sterk vekst i et mindre antall selskaper. En del av veksten har kommet i det utenlandske markedet.

Netto renteinntekter har siden 2009 ligget stabilt på over 11 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital, noe som viser at selskapene priser inn høyere risiko knyttet til forbrukslån enn til lån med pantesikring. Målt i forhold til GFK, var resultatet i første halvår 2014 noe bedre enn i 2013. Tapsnivået er noe høyere enn i fjor, men fortsatt lavere enn før finanskrisen. Misligholdte lån i prosent av forbrukslån ligger forholdsvis stabilt. Nivået på tap og mislighold er generelt høyere enn i banker og finansieringsselskaper.

Leasing og bilfinansiering

Finansieringsselskaper med leasing og bilfinansiering som hovedområde (11 selskaper), hadde et resultat før skatt som var seks prosent bedre enn på samme tid i fjor. Det er forholdsvis små variasjoner i de ulike resultatpostene sammenlignet med fjoråret. Utlånene økte med 7,9 prosent det siste året.

Tabell 4.13: Resultatposter (11 norske finansieringsselskaper)

	1. halvår 2014		1. halvår 2013	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	1 460	3,53	1 335	3,48
Andre inntekter	174	0,42	183	0,48
herav verdiendr. finansielle instrumenter	-1	0,00	2	0,00
Andre kostnader	590	1,43	543	1,42
herav lønn og personalkostnader	347	0,84	328	0,85
Driftsresultat før tap	1 025	2,47	959	2,50
Bokførte tap på utlån	140	0,34	124	0,32
Resultat før skatt	885	2,14	835	2,17
Skattekostnad	271	0,65	236	0,61
Resultat etter skatt	614	1,48	599	1,56

Tabell 4.14: Balanseposter (11 norske finansieringsselskaper)

	30.06.2014		30.06.2013		
	Mill. kr	% br. utlån	Mill. kr	% br. utlån	% vekst
Forvaltningskapital	87 649		79 794		9,8
Brutto utlån til kunder	82 511		76 491		7,9
herav leasing	55 566		51 496		7,9
Leasing totalt i norske selskaper*	90 116		84 637		6,5
Tapsnedskrivninger på utlån til amortisert kost	-919	-1,1	-776	-1,0	18,5
herav individuelle tapsnedskrivninger	-659	-0,8	-606	-0,8	8,8
herav gruppenedskrivninger	-260	-0,3	-170	-0,2	53,1
Brutto misligholdte lån, 30 dager	3 611	4,4	3 643	4,8	-0,9
Gjeld til kredittinstitusjoner	71 826		66 848		7,4

*omfatter 17 finansieringsselskaper og banker

Utenlandske finansieringsselskapers filialer i Norge

De utenlandske filialene i Norge hadde nesten 30 prosent av finansieringsselskapenes totale utlån ved utgangen av andre kvartal 2014. Utlånene økte med 8,9 prosent siste tolv måneder, mens årsveksten var 6,6 prosent i 2013.

Tabell 4.15: Balanseposter (19 filialer)

	30.06.2014		30.06.2013
	Mill. kr	Mill. kr	Vekst i %
Forvaltningskapital	42 546	39 945	6,5
Brutto utlån til kunder	40 256	36 974	8,9
herav leasing (10 filialer)	12 350	11 754	5,1
Leasing totalt i utenlandske filialer*	18 587	18 084	2,8

*omfatter 12 utenlandske filialer av finansieringsselskaper og banker

5 Forsikring og pensjon

Livsforsikringsselskaper

- Bedring i verdijustert resultat
- Høyere bokført og verdijustert avkastning enn i fjor
- Delårsresultatet og økt kursreguleringsfond bidro til økt bufferkapital i første halvår

Resultat

Livsforsikringsselskapene fikk et resultat før skatt på 3,4 mrd. kroner (0,6 prosent av GFK) i første halvår 2014, mot 2,9 mrd. kroner (0,6 prosent av GFK) i samme periode i 2013. Ufordelte overskuddsmidler og oppreservering for langt liv utgjorde til sammen 9,8 mrd. kroner i første halvår. En vesentlig del av overskuddet vil bli avsatt til oppreservering for langt liv ved årsslutt. Unntaket er kontrakter som er ferdig oppresvert, blant annet de fleste offentlige pensjonsordningene.

Brutto premieinntekter var 49 mrd. kroner, 3 mrd. kroner høyere enn i samme periode i fjor. Erstatninger, ekskl. flytting av premiereserver, var uendret med 23 mrd. kroner, med noe lavere målt mot GFK.

Renteinntektene økte noe i første halvår 2014 sammenlignet med samme periode i 2013. Realisert gevinst på investeringene økte fra 0,7 til 5,8 mrd. kroner, og det var særlig høy realisert gevinst på aksjer som bidro til økningen. Samtidig økte verdien på den resterende aksjeporteføljen noe mindre enn i første halvår i fjor. Den urealiserte verdien på obligasjonsporteføljen økte betydelig sammenlignet med første halvår 2013, hovedsakelig som følge av rentenedgang.

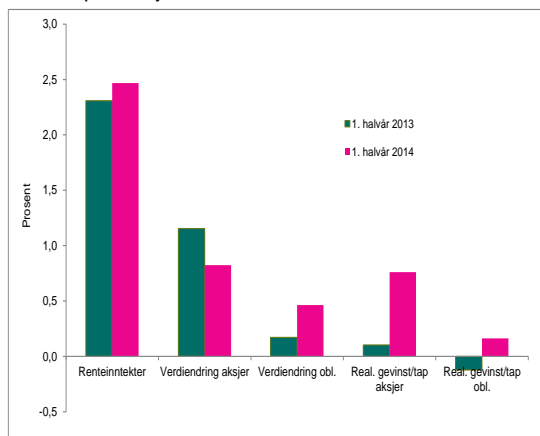
Kursreguleringsfondet økte med 6,6 mrd. kroner i første halvår, mot 3,6 mrd. kroner i samme periode i fjor. Det verdijusterte resultatet før skatt, som viser resultatet før avsetning til kursreguleringsfondet, var 10 mrd. kroner, mot 6,4 mrd. kroner i første halvår 2013.

Som følge av at både Storebrand og DNB Liv har besluttet å avvikle de offentlige tjenestepensjonsordningene, har det vært en betydelig flytting av forsikringsordninger fra disse to selskapene til KLP.

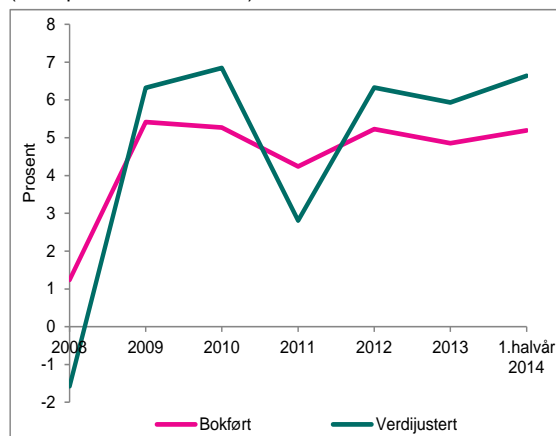
Tabell 5.1: Utvalgte resultatposter

RESULTAT	1. halvår 2014		1. halvår 2013	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Brutto premieinntekter	48 729	8,8	46 161	9,0
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	28 505	5,1	19 873	3,9
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	13 741	2,5	11 827	2,3
herav gevinster ved realisasjon	5 800	1,0	730	0,1
herav verdiendringer	6 000	1,1	3 866	0,8
Erstatninger	-48 558	-8,7	-33 991	-6,6
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfaste forpliktelser	-33 344	-6,0	-29 560	-5,8
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfaste forpliktelser	-6 477	-1,2	-2 683	-0,5
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-2 938	-0,5	-2 846	-0,6
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	1 948	0,3	1 691	0,3
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljene)	1 476	0,3	1 175	0,2
Resultat før skatt	3 425	0,6	2 866	0,6
Endringer i kursreguleringsfond	6 611	1,2	3 580	0,7
Verdijustert resultat før skatt	10 036	1,8	6 446	1,3
Totalresultat (inkl. andre resultatkomponenter) etter skatt	2 803	0,5	2 795	0,5

Figur 5.1: Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen

Figur 5.2: Avkastning i kollektivporteføljen (siste periode annualisert)

Avkastning i kollektivporteføljen

Kollektivporteføljen omfatter ytelsespensjon, fripoliser og øvrige kontrakter der kunden er garanterte en årlig minsteavkastning. Bokført kapitalavkastning økte fra 2,1 til 2,6 prosent fra første halvår 2013 til første halvår 2014 (fra 4,2 til 5,2 prosent annualisert). Den verdijusterte avkastningen, som inkluderer urealiserte verdiendringer, økte fra 2,5 prosent til 3,3 prosent (5 til 6,6 prosent annualisert) for livselskapene samlet. Oppgangen i aksjemarkedene og rentenedgang bidro til økt avkastning på de investerte midlene i første halvår. Figur 5.3 viser at den annualiserte verdijusterte avkastningen i første halvår var nesten like høy som i 2010, som er det foreløpige toppåret etter finanskrisen.

Balanse

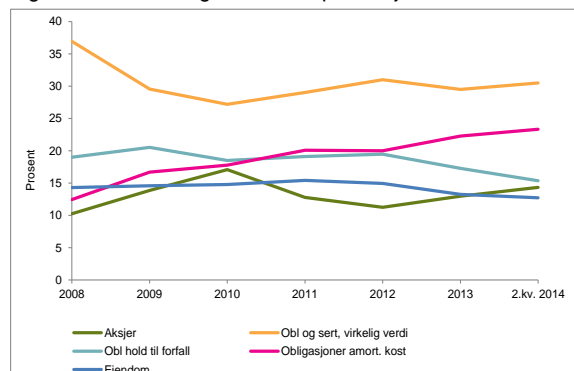
Livsforsikringsselskaperens totale forvaltningskapital var 1 143 mrd. kroner ved utgangen av første halvår 2014. Kollektivporteføljen, som i hovedsak består av kontrakter med rentegaranti, utgjør hoveddelen av balansen med 900 mrd. kroner. Omtalen under er først og fremst knyttet til investeringene i kollektivporteføljen hvor selskapene (eierne) har avkastningsrisikoen.

Tabell 5.2: Utvalgte balanseposter (total balanse)

	30.06.2014		30.06.2013	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Bygninger og faste eiendommer (inkl. eiendomsselskaper)	117 650	10,3	114 397	10,8
Finansielle eiendeler til amortisert kost	365 324	32,0	336 797	31,7
Finansielle eiendeler til virkelig verdi	618 648	54,1	571 046	53,8
herav aksjer og andeler	210 744	18,4	179 023	16,9
herav obligasjoner og sertifikater	373 653	32,7	343 147	32,3
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	1 143 416	100,0	1 062 141	100,0
herav eiendeler i selskapsporteføljen	99 933	8,7	93 895	8,8
herav eiendeler i kollektivporteføljen	900 031	78,7	852 396	80,3
herav eiendeler i investeringsvalgporteføljen	142 924	12,5	115 433	10,9
Forsikringsforpliktelse - kontraktsfastsatte forpliktelser	896 394	78,4	826 793	77,8
herav premiereserve	807 340	70,6	758 337	71,4
herav kursreguleringsfond	31 352	2,7	18 885	1,8
herav tilleggsavsetninger	25 085	2,2	25 084	2,4

Aksjeandelen i kollektivporteføljen økte noe i første halvår 2014, og utgjorde i underkant av 14,4 prosent ved utgangen av første halvår i livselskapene samlet. Både verdiøkning og økte investeringer i aksjer bidro til økningen. Også andelen obligasjoner målt til virkelig verdi har økt noe i første halvår, til 31 prosent ved utgangen av andre kvartal, mens andelen obligasjoner mv målt til amortisert kost samlet sett er noe redusert.

Figur 5.3: Investeringer i kollektivporteføljen

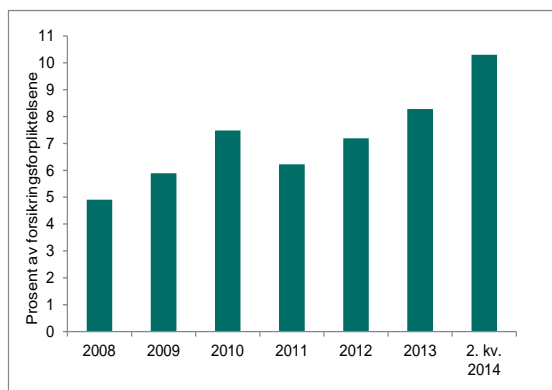
I investeringsvalgporteføljen, som i hovedsak består av kontrakter uten garantert rente, var aksjeandelen 56 prosent ved utgangen av første halvår 2014, mens andelen obligasjoner var 41 prosent. Sammensetningen av porteføljen er et gjennomsnitt av de ulike risikoprofilene i investeringsvalgporteføljen for selskapene samlet.

Soliditet og stresstester

Kapitaldekningen for livsforsikringsselskapene samlet var 16,2 prosent ved utgangen av første halvår 2014. Samtlige selskaper oppfylte kapitaldekningskravet på 8 prosent.

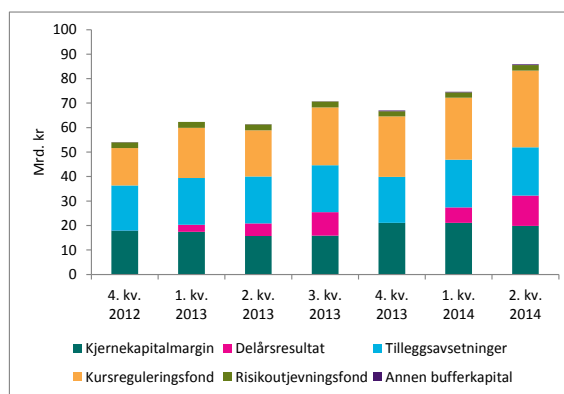
Bufferkapitalen³ var 86 mrd. kroner ved utgangen av første halvår 2014, og utgjorde 10,3 prosent av forsikringsforpliktelsene. Det var en økning på 19 mrd. kroner siden utgangen av 2013, hvorav 11 mrd. kroner siste kvartal. Økningen skyldes i hovedsak det ufordelte delårsresultatet, inkludert overskudd på kontrakter som ikke er ferdig oppreservert, men som vil ble avsatt til oppreservering ved årsslutt.

Figur 5.4: Bufferkapital i prosent av forsikringsforpliktelse* i kollektivporteføljen

*Ekskl. tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond

Figur 5.5: Sammensetning av bufferkapital

Stresstest II

I stresstestene beregnes et tapspotensial (risikonivå) som vurderes opp mot bufferkapitalen. Forholdstallet mellom potensielt tap, gitt scenariene i stresstesten, og tilgjengelig bufferkapital viser bufferkapitalutnyttelse. En bufferkapitalutnyttelse over 100 prosent betyr at selskapet ikke har tilstrekkelig kapital hvis scenariene i stresstesten inntreffer. I denne rapporten omtales stresstest II som bygger på gjeldende regelverk, i motsetning til stresstest I som også viser den underliggende renterisikoen knyttet til forpliktelsene.

Samlet tapspotensial består av markedsrisiko, forsikringsrisiko og motpartsrisiko. Markedsrisiko utgjør den største risikoen for livselskapene og følgende forutsetninger legges til grunn i beregning av markedsrisiko i stresstesten:

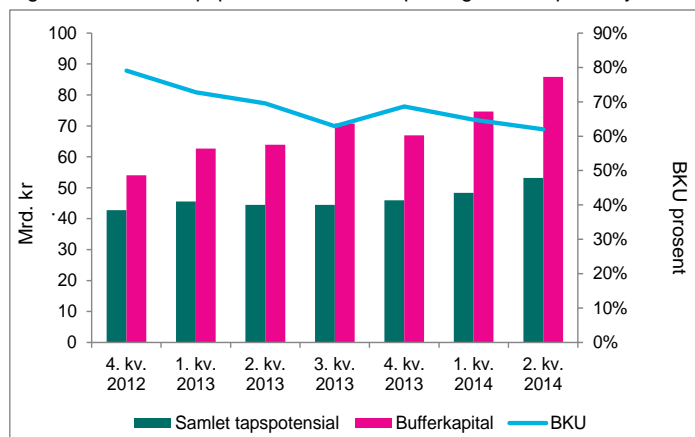
- Et parallelt skift i rentekurven (økning) på 1,5 prosentpoeng,
- et fall i aksjekursene med 20 prosent,
- et fall i eiendomsmarkedene med 12 prosent, og
- en endring i kursen på utenlandsk valuta med 12 prosent
- forhåndsdefinerte spreadendringer avhengig av ratingkategori og utsteder

Bufferkapitalutnyttelsen i stresstest II for livsforsikringsselskapene samlet var 62 prosent ved utgangen av første halvår 2014, en bedring (reduksjon) på 7 prosentpoeng siden årsskiftet. Bedringen skyldes at bufferkapitalen økte vesentlig mer enn samlet tapspotensial. Ingen selskaper hadde bufferkapitalutnyttelse over 100 prosent ved utgangen av andre kvartal.

³ Bufferkapitalen består av kapital utover lovpålagte soliditets- og sikkerhetskrav og består av overskytende kjernekapital (kjernekapitalmargin), tilleggsavsetninger begrenset oppad til årets renteforpliktelse, delårsresultat, kursreguleringsfond, fond for urealiserte gevinster og risikoutjevsningsfond.

For flere av livselskapene knytter utfordringen seg først og fremst til kapitalkravene under Solvens II, og bufferkapitalutnyttelsen i stresstest I ligger betydelig høyere enn 100 prosent for flere selskaper. Lavere rentenivå i første halvår 2014 og krav knyttet til oppreservering for langt liv bidro til ytterligere svekkelse av livselskapene målt i stresstesten. Det er særlig selskaper med stor andel privat ytelsespensjon og fripoliser som påvirkes negativt av det fallende rentenivået.

Figur 5.6: Samlet tapspotensial, bufferkapital og bufferkapitalutnyttelse

Pensjonskasser

- Stabil verdjustert avkastning
- Stabil aksjeandel
- Positivt delårsresultat og økt kursreguleringsfond bidro til styrket bufferkapital

Det var 83 pensjonskasser i det norske markedet ved utgangen av andre kvartal 2014. Omtalen omfatter de 43 største pensjonskassene, hvorav 20 private og 23 kommunale pensjonskasser. Disse pensjonskassene hadde en forvaltningskapital på 248 mrd. kroner ved utgangen av andre kvartal 2014, og de står for om lag 94 prosent av pensjonskassers samlede forvaltningskapital. Pensjonskassen for helseforetakene i hovedstadsområdet (PKH) startet opp i begynnelsen av 2014 og er inkludert i nøkkeltallene for første halvår 2014. PKH har overtatt tidligere pensjonsforpliktelser i Vestre Viken Pensjonskasse som ble avvirket i forbindelse med etableringen av den nye pensjonskassen. I tillegg har PKH blant annet overtatt en betydelig del av pensjonsforpliktelsene fra Akershus Fylkeskommunale Pensjonskasse samt noen forpliktelser fra KLP.

Resultat

Pensjonskassene hadde et resultat før skatt på 4,3 mrd. kroner (3,6 prosent av GFK) i første halvår 2014, opp fra 2,7 mrd. kroner (2,5 prosent av GFK) i første halvår 2013. Det var en bedring i det verdijusterte resultatet fra 6,2 mrd. kroner i første halvår 2013 til 7,2 mrd. kroner i første halvår 2014. Premieinntektene økte betydelig som følge av overføringen av forsikringsforpliktelse fra KLP til den nye pensjonskassen PKH. Det var også en økning i inntektene fra finansielle investeringer, i første rekke som følge av en økning i inntekter knyttet til realisasjon av aksjer. Kursreguleringsfondet økte med 2,9 mrd. kroner i første halvår 2014.

Tabell 5.3: Utvalgte resultatposter pensjonskasser

RESULTAT	1. halvår 2014		1. halvår 2013	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Premieinntekter	12 416	10,3	9 115	8,6
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	8 977	7,4	7 503	7,1
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	3 002	2,5	2 806	2,6
herav gevinster ved realisasjon	2 618	2,2	799	0,8
herav verdiendringer	3 087	2,6	3 625	3,4
Pensjoner mv.	-5 438	-4,5	-2 938	-2,8
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfaste forpliktelser*	-11 759	-9,8	-10 504	-9,9
Midler tilordnet forsikringskontraktene -kontraktsfaste forpliktelser*	-718	-0,6	-483	-0,5
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-288	-0,2	-243	-0,2
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	3 304	2,7	2 034	1,9
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	999	0,8	614	0,6
Resultat før skatt	4 303	3,6	2 648	2,5
Endring i kursreguleringsfondet	2 920	2,4	3 565	3,4
Verdijustert resultat før skatt	7 224	6,0	6 213	5,9
Totalresultat (etter skatt og inkl. andre resultatkomponenter)	4 236	3,5	2 581	2,4

* Flertallet av pensjonskassene har ikke fordelt resultatet mellom kunder og eiere i første halvår, og det er uklart i hvilken grad pensjonskassene har avsatt midler til oppservering for langt liv på delårsbasis gjennom endring i forsikringsforpliktelsene (økning i premiereserven). Dette innebærer at resultatet til eier kan være høyere enn normal fordeling mellom kunder og eiere skulle tilsi.

Private pensjonskasser hadde et høyere bokført og verdijustert resultat enn de kommunale pensjonskassene i første halvår 2014, i hovedsak som følge av høyere aksjeandel.

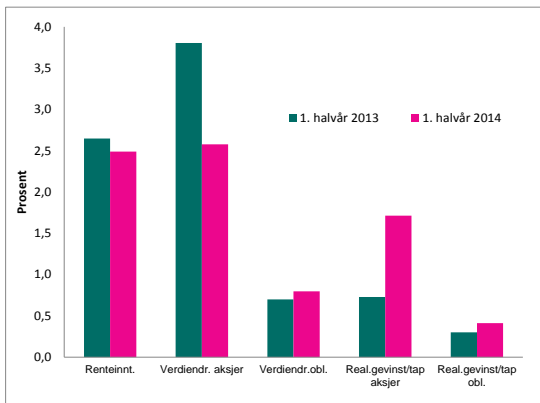
Tabell 5.4: Resultater for kommunale og private pensjonskasser i 1. halvår 2014

Mill. kr/ Prosent	Res.før skatt	1 % av GFK	Verdijustert res. før skatt	1 % av GFK
Private	3 653	4,8	5 626	7,3
Kommunale	650	1,5	1 598	3,6
Pensjonskasser	4 303	3,6	7 224	6,0

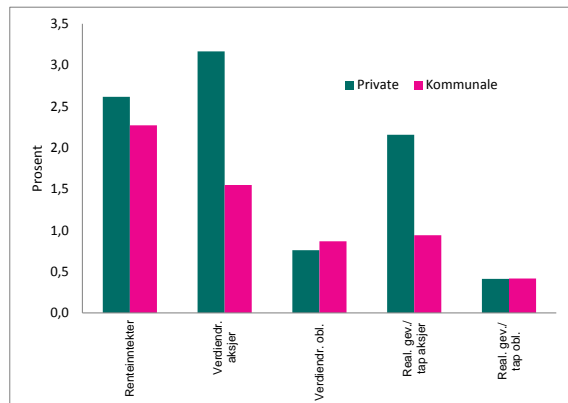
Kollektivporteføljen utgjorde 87 prosent av pensjonskassenes forvaltningskapital ved utgangen av andre kvartal 2014. Finansinntektene i kollektivporteføljen økte med 1,5 mrd. kroner, til 9 mrd. kroner i første halvår 2014. Inntekter knyttet til realisasjon av aksjer hadde den største økningen sammenlignet med første halvår 2013. Det var en nedgang i inntektene knyttet til verdiendringer på aksjer, noe som må sees i sammenheng med omfanget av realisering av aksjer og inntekter fra dette i første halvår. Det var også en liten nedgang i renteinntektene. Private pensjonskasser har en høyere aksjeandel enn kommunale, og hadde følgelig større realiserede og urealiserede inntekter på aksjer enn kommunale pensjonskasser. Private pensjonskasser hadde også noe høyere renteinntekter som andel av GFK enn de kommunale pensjonskassene.

Figur 5.7: Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen – pensjonskasser samlet

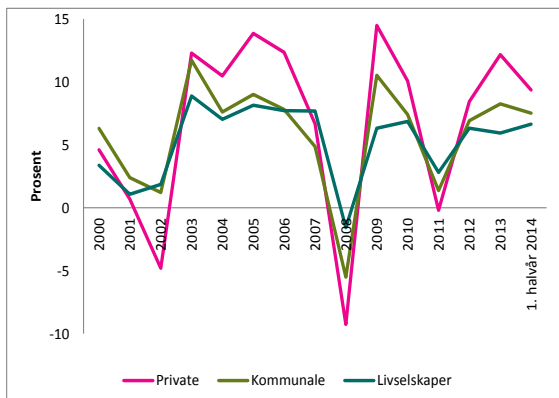
Figur 5.8: Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen – private og kommunale

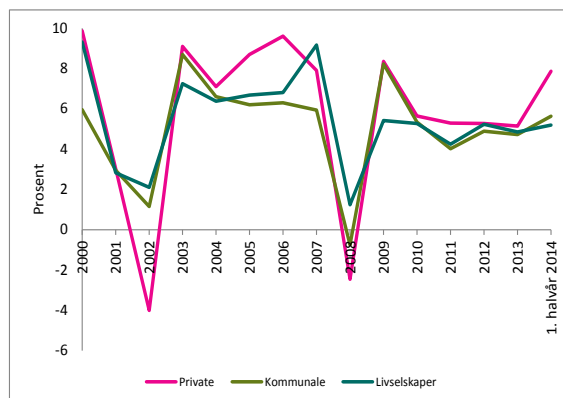
Den positive utviklingen i aksjemarkedene bidro til en verdjustert avkastning i pensjonskassene på 4,3 prosent i første halvår 2014 (8,7 prosent annualisert), og avkastningen var på samme nivå som i første halvår 2013 da det også var oppgang i aksjemarkedene. For private pensjonskasser var det en økning i den verdjusterte avkastningen fra 4,5 prosent i første halvår 2013 til 4,7 prosent i første halvår 2014 (fra 9,2 til 9,5 prosent annualisert), mens den verdjusterte avkastningen for kommunale pensjonskasser var uendret på 3,8 prosent (7,7 prosent annualisert). Til sammenligning hadde livselskapene en verdjustert avkastning i kollektivporteføljen på 3,3 prosent (6,6 prosent annualisert) i første halvår 2014. Pensjonskassene, og da særlig de private, har over tid hatt en høyere aksjeandel og andel obligasjoner målt til virkelig verdi enn livselskapene. Dette har resultert i høyere verdjustert avkastning når finansmarkedene har utviklet seg positivt.

For pensjonskassene samlet, var den bokførte avkastningen 3,5 prosent (7,1 prosent annualisert) i første halvår 2014, opp fra 2,6 prosent (5,3 prosent annualisert) i første halvår 2013. I de private pensjonskassene økte den bokførte avkastningen med 1,3 prosentpoeng til 3,9 prosent (7,8 prosent annualisert), mens den økte med 0,2 prosentpoeng til 2,8 prosent (5,7 prosent annualisert) i de kommunale pensjonskassene i samme periode.

Figur 5.9: Verdjustert avkastning i kollektivporteføljen (annualisert)

Figur 5.10: Bokført avkastning i kollektivporteføljen (annualisert)

Balanse

Forvaltningskapitalen til pensjonskassene økte med 13 prosent til 248 mrd. kroner det siste året. Investeringsvalgporteføljen utgjør en betydelig mindre del av forvaltningskapitalen i pensjonskassene enn i livsforsikringsselskapene, kun 3 prosent. Pensjonskassenes investeringsvalgportefølje består av kollektive ordninger, hovedsakelig med rentegaranti.

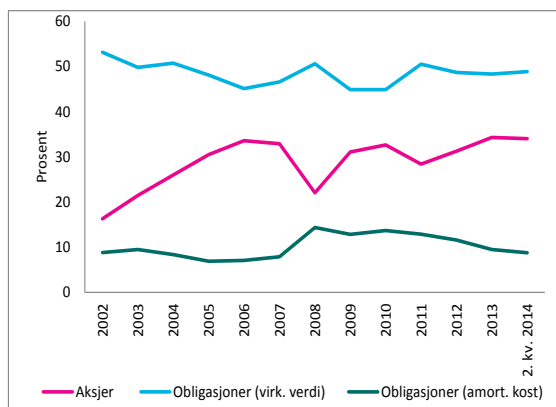
Tabell 5.5: Utvalgte balanseposter i et utvalg pensjonskasser per 30.06.2014

BALANSE	30.06.2014		30.06.2013	
	Mill kr.	I % av FK	Mill kr.	I % av FK
Bygninger og andre faste eiendommer*	12 243	4,9	11 008	5,0
Finansielle eiendeler målt til amortisert kost	21 662	8,7	22 713	10,3
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	20 081	8,1	19 703	9,0
Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi:	212 144	85,5	184 615	84,0
herav aksjer og andeler	84 701	34,1	71 091	32,4
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	120 406	48,5	106 837	48,6
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	248 117	100,0	219 749	100,0
herav selskapsportefølje	25 889	10,4	20 387	9,3
herav investeringer i kollektivporteføljen	214 902	86,6	192 673	87,7
herav investeringer i investeringsvalgporteføljen	7 326	3,0	6 689	3,0
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	211 019	85,0	187 610	85,4
herav premiereserve	167 130	67,4	152 466	69,4
herav kursreguleringsfond	23 988	9,7	13 087	6,0
herav tilleggsavsetninger	8 078	3,3	7 772	3,5

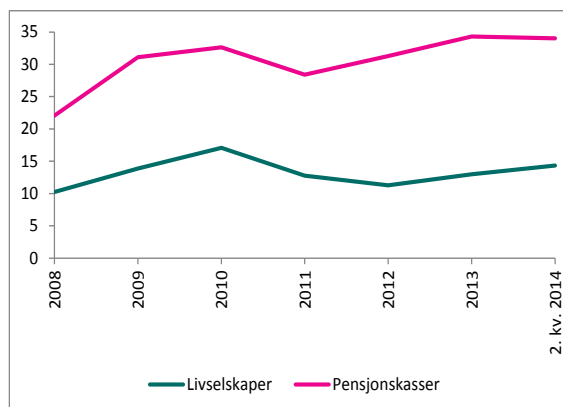
* Inkludert aksjer i datterforetak som i hovedsak er eiendomsdøtre

Obligasjoner målt til virkelig verdi utgjorde den største eiendelsposten for pensjonskassene med 49 prosent av kollektivporteføljen. Pensjonskassenes aksjeandel i kollektivporteføljen var 34 prosent per andre kvartal 2014, ned fra 34,3 prosent ved utgangen av 2013. For private pensjonskasser var det en nedgang i aksjeandelen på 0,5 prosentpoeng til 37,7 prosent, mens det var en økning på 0,2 prosentpoeng til 27,5 prosent for de kommunale pensjonskassene det siste halve året.

Figur 5.11: Aksjer og obligasjoner i pensjonskasser (i prosent av kollektivporteføljen)

Figur 5.12: Aksjeandel i livsforsikringsselskaper og pensjonskasser (i prosent av kollektivporteføljen)

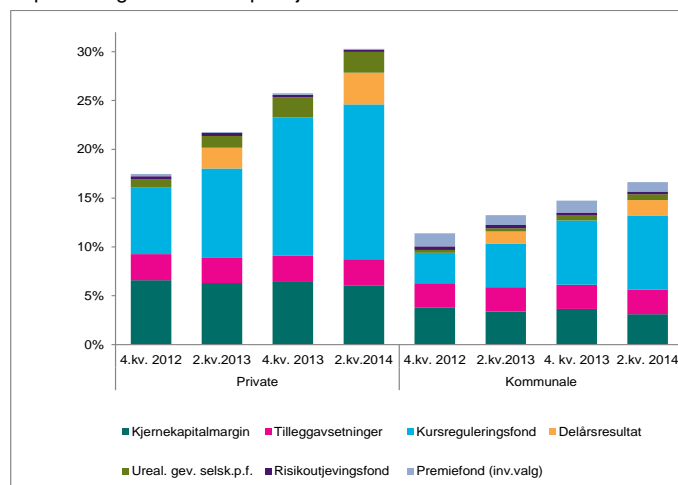
Soliditet og stresstester

Pensjonskassene i utvalget hadde en kapitaldekning på 15,7 prosent ved utgangen av andre kvartal 2014, mot 15,9 prosent ved utgangen av andre kvartal 2013. For kommunale og private pensjonskasser var kapitaldekningen henholdsvis 13 prosent og 17 prosent. Alle pensjonskassene i utvalget oppfylte kapitaldekningskravet på 8 prosent ved utgangen av andre kvartal 2014.

Stresstester

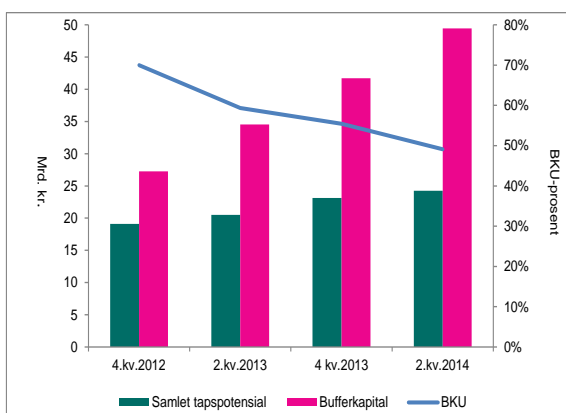
Her omtales Stresstest II for alle 83 pensjonskasser. Stresstestscenariot er omtalt under avsnittet om livsforsikringsselskapene. Markedsrisiko utgjør det klart største risikoområdet for pensjonskassene, hvorav aksjerisiko er den største enkeltrisikoen. Tapspotensialet for aksjerisiko økte med 0,6 mrd. kroner i første halvår 2014, noe som bidro til at samlet tapspotensial økte med 1,1 mrd. kroner. Pensjonskassenes bufferkapital økte med 8 mrd. kroner i første halvår til 49 mrd. kroner og utgjorde 25 prosent av forsikringsforpliktelsene (uten kursreguleringsfond og tilleggsavsetninger) ved utgangen av andre kvartal 2014. Økningen i pensjonskassenes bufferkapital tilskrives et positivt delårsresultat og økning i kursreguleringsfondet. Til sammenligning utgjorde bufferkapitalen i livselskapene 10,3 prosent. For private og kommunale pensjonskasser utgjorde bufferkapitalen henholdsvis 30,3 prosent og 16,6 prosent av forsikringsforpliktelsene ved utgangen av andre kvartal 2014. Kursreguleringsfondet utgjør den største bufferkapitalkomponenten for både private og kommunale pensjonskasser, etterfulgt av overskytende kjernekapital. De private pensjonskassene har imidlertid over tid hatt en høyere aksjeandel enn kommunale pensjonskasser og bygget opp betydelige kursreserver etter flere år med oppgang i aksjemarkedene. De har også en større overskytende kjernekapital som følge av akkumulerte overskudd over flere år.

Figur 5.13: Bufferkapital (i prosent av forsikringsforpliktelsene)
– private og kommunale pensjonskasser

Pensjonskassene samlet hadde en nedgang i bufferkapitalutnyttelsen fra 56 prosent ved utgangen av 2013 til 49 prosent per andre kvartal 2014. Nedgangen i bufferkapitalutnyttelsen forklares i hovedsak med økningen i bufferkapitalen. De private pensjonskassenes bufferkapitalutnyttelse ble redusert fra 52 prosent ved utgangen av 2013 til 46 prosent per andre kvartal 2014. For kommunale pensjonskasser var det en nedgang i bufferkapitalutnyttelsen fra 65 prosent til 58 prosent i samme periode.

Figur 5.14: Tapspotensial, bufferkapital og bufferkapitalutnyttelse – pensjonskasser samlet

Skadeforsikringselskaper

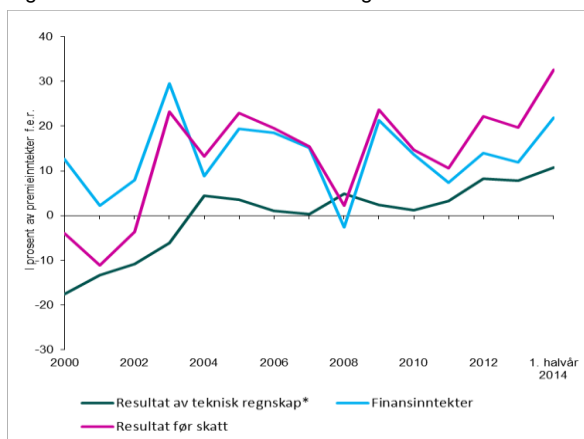
- Betydelig bedring i resultatene
- Sterk vekst i premieinntekter
- Økning i finansinntektene

Kapitlet omhandler utviklingen i resultat- og balanseregnskapet, samt soliditet, for norske skadeforsikringselskaper, unntatt Captives, sjøforsikringselskapene Gard og Skuld, og Den Norske Krigsforsikring for Skib.

Resultat

De norske skadeforsikringselskapene hadde samlet et resultat før skatt på 5,8 mrd. kroner i første halvår 2014, en økning på 2,8 mrd. kroner sammenlignet med samme periode 2013. Bedringen i resultatet skyldes hovedsakelig økte finansinntekter, samt premievekst på hele 12 prosent. Resultat av teknisk regnskap var 2,5 mrd. kroner, en økning på 0,8 mrd. kroner. Ikke-teknisk regnskap hadde i første halvår 2014 et resultat på 3,3 mrd. kroner, 2 mrd. kroner høyere enn samme periode året før. Finansinntektene økte med 2,2 mrd. kroner, i all hovedsak som følge av økte inntekter fra aksjer, utbytte og konsernbidrag. I tillegg økte verdien på investeringer og realisert gevinst på investeringer.

Figur 5.15: Resultater i skadeforsikring

*allokert investeringsavkastning er fratrukket teknisk resultat

Tabell 5.6: Utvalgte resultatposter for skadeforsikringselskapene

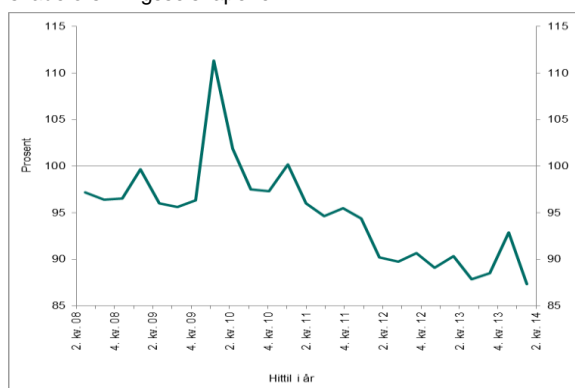
	1. halvår 2014		1. halvår 2013	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	17 929		15 979	
Andre forsikringsrelaterte inntekter	136	0,8	123	0,8
Erstatningskostnader f.e.r.	12 711	70,9	11 799	73,8
Forsikringsrelaterte driftskostnader	2 945	16,4	2 641	16,5
Endring i sikkerhetsavsetninger mv	456	2,5	266	1,7
Resultat av teknisk regnskap	2 502	14,0	1 734	10,8
Netto inntekter fra investeringer	3 915	21,8	1 711	10,7
Andre inntekter	21	0,1	20	0,1
Andre kostnader	33	0,2	13	0,1
Resultat av ikke teknisk regnskap	3 340	18,6	1 286	8,0
Resultat før skattekostnad	5 842	32,6	3 020	18,9

Combined ratio er et mål på lønnsomheten i den forsikringsrelaterte driften i et forsikringselskap. Den beregnes som summen av skade- og kostnadsprosenten⁴. En combined ratio under 100 innebærer at nivået på premieinntektene ligger over summen av erstatnings- og driftskostnadene, og den forsikringsrelaterte driften har vært lønnsom.

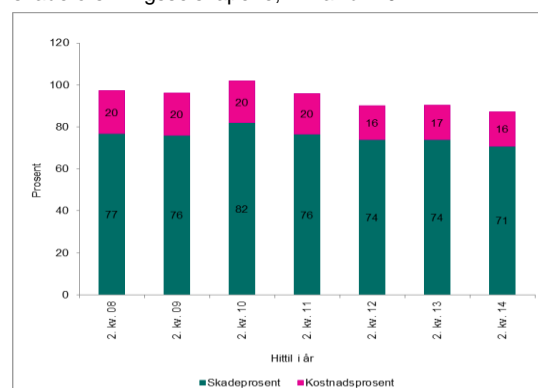
Combined ratio for skadeforsikringselskapene samlet var i første halvår 2014 på 87 prosent, tre prosentpoeng lavere enn i første halvår av 2013. Det tyder på at lønnsomheten i den forsikringsrelaterte virksomheten så langt i 2014 er noe bedre enn i de to første kvartalene i 2013. Skadeprosenten falt om lag tre prosentpoeng, som følge av økte premieinntekter, og var på 71 prosent i første halvår 2014. Kostnadsprosenten var 16 prosent, noe som er svakt ned i forhold til i fjor.

⁴ Skadeprosenten beregnes som erstatningskostnader for egen regning i prosent av premieinntektene for egen regning. Kostnadsprosenten beregnes som forsikringsrelaterte driftskostnader i prosent av premieinntektene for egen regning.

Figur 5.16: Utvikling i combined ratio for alle skadeforsikringselskapene

Figur 5.17: Skade- og kostnadsprosent for alle skadeforsikringselskapene, 1. halvår 2014

Balanse

Total forvaltningskapital i skadeforsikringselskapene var 119 mrd. kroner ved utgangen av andre kvartal 2014, mot 110 mrd. kroner ved utgangen av andre kvartal året før. Finansielle eiendeler som vurderes til virkelig verdi utgjorde 50 prosent av eiendelene, hvorav obligasjoner og aksjer utgjorde henholdsvis 38 og 11 prosent. Det var særlig investeringer i obligasjoner som vurderes til virkelig verdi som har økt siste året. Samlet for skadeforsikringselskapene økte investeringer i aksjer med 2,5 mrd. kroner i samme periode.

Tabell 5.7: Utvalgte balanseposter for skadeforsikringselskapene

	30.06.2014		30.06.2013	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Immaterielle eiendeler	2 554	2	2 089	2
Investeringer	93 414	78	84 285	77
Bygninger og andre faste eiendommer	491	0	498	0
Datterforetak tilknyttet foretak og felleskontrollert virksomhet	10 554	9	12 511	11
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	22 378	19	24 086	22
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	59 409	50	46 733	43
Aksjer og andeler	12 608	11	10 142	9
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	45 454	38	35 476	32
Gjenforsikringsandel av brutto forpliktelser i skadeforsikring	5 842	5	5 511	5
Fordringer	12 848	11	14 004	13
Andre eiendeler	3 949	3	3 506	3
Sum eiendeler (Forvaltningskapital)	119 061	100	109 749	100
Forsikringstekniske avsetninger	72 007	60	62 902	57

Soliditet og stresstester

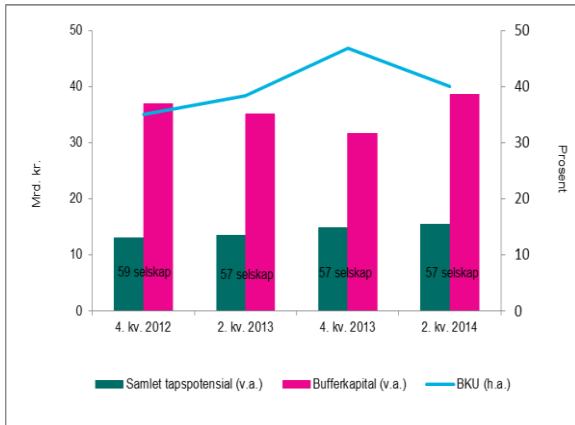
Kapitaldekningen i skadeforsikringselskapene samlet var på 31,6 prosent ved utgangen av andre kvartal 2014. Samtlige skadeforsikringselskaper oppfylte kapitaldekningskravet på 8 prosent.

Skadeforsikringselskapene viste en nedgang i bufferkapitalutnyttelsen på 7 prosentpoeng fra utgangen av andre kvartal 2013 til utgangen av samme kvartal 2014. Samlet bufferkapitalutnyttelse (i stresstest II⁵) i

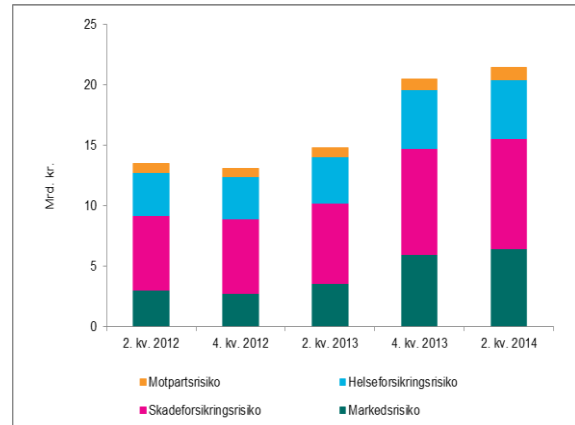
⁵ Se definisjon under omtalen av stresstesten i livselskapene.

skadeforsikringsselskapene var 40 prosent, noe som er betydelig bedre enn i livsforsikringsselskapene. Bedringen skyldes hovedsakelig økt bufferkapital. Bufferkapitalen var på 39 mrd. kroner og samlet tapspotensial⁶ var på 15 mrd. kroner ved utgangen av andre kvartal 2014. Skadeforsikringsrisiko, som innebærer premierisiko, reserverisiko og katastroferisiko knyttet til naturkatastrofehendelser, utgjorde den største andelen av samlet tapspotensial.

Figur 5.18: Utvikling i tapspotensiale og bufferkapital under stresstest II

Figur 5.19: Sammensetningen av tapspotensiale*

*Tapspotensiale før diversifiseringseffekter.

⁶ Samlet tapspotensiale etter diversifiseringseffekter.

6 Resultat og balanse for hver bransje

Resultater og balanseutdrag

BANKER (bankkonsern)

Samtlige norske banker

RESULTAT	1. halvår 2014		1. halvår 2013	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Renteinntekter m.v.	72 326	3,19	68 302	3,21
Rentekostnader m.v.	37 612	1,66	37 316	1,75
Netto renteinntekter	34 715	1,53	30 987	1,46
Utbytte	1 460	0,06	1 123	0,05
Provisjonsinntekter m.v.	10 870	0,48	9 898	0,47
Provisjonskostnader m.v.	2 346	0,10	2 054	0,10
Netto verdiendr. på finansielle instrumenter	5 046	0,22	3 221	0,15
Andre inntekter	2 494	0,11	2 339	0,11
Lønn- og administrasjonskostnader	18 352	0,81	17 477	0,82
... herav lønn, pensjoner og sosiale ytelser oa.	11 952	0,53	11 558	0,54
Avskrivninger	1 585	0,07	1 570	0,07
Andre kostnader	2 769	0,12	3 296	0,15
Driftsresultat før tap	29 535	1,30	23 168	1,09
Tap på utlån	2 523	0,11	3 321	0,16
Verdifall på ikke-finansielle eiendeler	-50	0,00	36	0,00
Resultat før skatt	27 062	1,19	19 812	0,93
Skattekostnad	6 393	0,28	5 309	0,25
Resultat for perioden	20 669	0,91	14 502	0,68

BALANSE	30.06.2014		30.06.2013	
	Mill. kr.		Mill. kr.	% vekst
Forvaltningskapital	4 357 458		4 350 612	0,2
Brutto utlån til kunder	3 120 660		2 987 187	4,5
Tapsnedskrivninger av utlån (amortisert kost)	-23 915		-23 647	1,1
... herav gruppenedskrivninger	-7 535		-7 615	-1,1
Innsk. fra og gjeld til kunder	1 975 087		1 997 556	-1,1
Gjeld stiftet ved utsted. av verdipapirer	1 286 581		1 177 604	9,3

Resultatrapport for finansinstitusjoner, 1. halvår 2014
 Resultat og balanse for hver bransje

KREDITTFORETAK

26 kredittforetak (uten Eksportfinans)

RESULTAT	1. halvår 2014		1. halvår 2013	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Renteinntekter m.v.	23 655	2,97	22 889	3,00
Rentekostnader m.v.	15 566	1,95	16 057	2,10
Netto rente	8 089	1,01	6 833	0,90
Utbytte, andre innt. av verdipap. m. var. avkast.	5	0,00	5	0,00
Provisjonsinntekter m.v.	87	0,01	139	0,02
Provisjonskostnader m.v.	349	0,04	238	0,03
Nto. gev./tap omløpsmidler/fin. eiend. vurd. til virk. verdi	-1 249	-0,16	-319	-0,04
Nto. gev./tap sikringsbokføring/valutakursdifferanser	12	0,00	-7	0,00
Andre driftsinntekter	5	0,00	6	0,00
Lønn og administrasjonskostnader	232	0,03	263	0,03
...herav lønn, pensjoner og sosiale ytelser	103	0,01	101	0,01
Avskrivninger	4	0,00	6	0,00
Andre driftskostnader	3 051	0,38	2 527	0,33
Driftsresultat før tap	3 312	0,42	3 623	0,47
Tap på utlån	35	0,00	71	0,01
Resultat før skatt	3 277	0,41	3 553	0,47
Skatt på ordinært resultat	884	0,11	994	0,13
Resultat for perioden	2 393	0,30	2 559	0,34

BALANSE	30.06.2014		30.06.2013	
	Mill. kr		Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital	1 645 078		1 546 539	6,4
Brutto utlån til kunder	1 348 306		1 302 125	3,5
... herav vurdert til amortisert kost	1 133 068		1 095 917	3,4
...herav vurdert til virkelig verdi	215 238		206 208	4,4
Tapsnedskrivninger av utlån (amortisert kost)	-454		-396	14,7
...herav gruppenedskrivninger	-222		-233	-4,4
Gjeld til kredittinstitusjoner	222 309		188 829	17,7
Gjeld v. utstedelse av verdipapirer	1 294 446		1 253 566	3,3

Resultatrapport for finansinstitusjoner, 1. halvår 2014

Resultat og balanse for hver bransje

FINANSIERINGSSELSKAPER

25 finansieringsselskaper

RESULTAT	1. halvår 2014		1. halvår 2013	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Renteinntekter m.v.	3 689	7,39	3 413	7,50
Rentekostnader m.v.	998	2,00	995	2,19
Netto rente	2 691	5,39	2 419	5,32
Utbytte, andre innt. av verdipap. m. var. avkast.	1	0,00	0	0,00
Provisjonsinntekter m.v.	310	0,62	279	0,61
Provisjonskostnader m.v.	259	0,52	184	0,40
Nto. gev./tap omløpsmidler/fin. eiend. vurd. til virk. verdi	1	0,00	4	0,01
Nto. gev./tap sikringsbokføring/valutakursdifferanser	-1	0,00	0	0,00
Andre driftsinntekter	545	1,09	148	0,32
Lønn og administrasjonskostnader	1 054	2,11	983	2,16
...herav lønn, pensjoner og sosiale ytelser	512	1,03	472	1,04
Avskrivninger	32	0,07	31	0,07
Andre driftskostnader	188	0,38	158	0,35
Driftsresultat før tap	2 013	4,03	1 493	3,28
Tap på utlån	238	0,48	215	0,47
Resultat før skatt	1 775	3,56	1 278	2,81
Skatt på ordinært resultat	515	1,03	350	0,77
Resultat for perioden	1 260	2,52	928	2,04

BALANSE	30.06.2014		30.06.2013	
	Mill. kr		Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital	105 914		94 479	12,1
Brutto utlån til kunder	97 408		89 291	9,1
Tapsnedskrivninger av utlån (amortisert kost)	-1 153		-876	31,6
...herav gruppenedskrivninger	-347		-240	44,4
Gjeld til kredittinstitusjoner	77 983		75 841	2,8

Resultatrapport for finansinstitusjoner, 1. halvår 2014
Resultat og balanse for hver bransje

LIVSFORSIKRINGSSLESKAPER

12 livselskaper

RESULTAT	1. halvår 2014		1. halvår 2013	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Brutto premieinntekter	48 729	8,8	46 161	9,0
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	28 505	5,1	19 873	3,9
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	13 741	2,5	11 827	2,3
herav gevinster ved realisasjon	5 800	1,0	730	0,1
herav verdiendringer	6 000	1,1	3 866	0,8
Erstatninger, ekskl. flytting	-48 558	-8,7	-33 991	-6,6
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-33 344	-6,0	-29 560	-5,8
herav endring i kursreguleringsfond	-6 611	-1,2	-3 580	-0,7
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	-6 477	-1,2	-2 683	-0,5
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-2 938	-0,5	-2 846	-0,6
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	1 948	0,3	1 691	0,3
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	1 476	0,3	1 175	0,2
Resultat før skatt	3 425	0,6	2 866	0,6
Endringer i kursreguleringsfond	6 611	1,2	3 580	0,7
Verdijustert resultat før skatt	10 036	1,8	6 446	1,3
Totalresultat (inkl. andre resultatkomponenter) etter skatt	2 803	0,5	2 795	0,5

BALANSE	30.06.2014		30.06.2013	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Bygninger og faste eiendommer (inkl. eiendomsselskaper)	117 650	10,3	114 397	10,8
Finansielle eiendeler til amortisert kost	365 324	32,0	336 797	31,7
herav investeringer som holdes til forfall	138 223	12,1	143 930	13,6
herav utlån og fordringer	210 096	18,4	179 438	16,9
Finansielle eiendeler til virkelig verdi	618 648	54,1	571 046	53,8
herav aksjer og andeler	210 744	18,4	179 023	16,9
herav obligasjoner og sertifikater	373 653	32,7	343 147	32,3
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	1 143 416	100,0	1 062 141	100,0
herav eiendeler i selskapsporteføljen	99 933	8,7	93 895	8,8
herav eiendeler i kollektivporteføljen	900 031	78,7	852 396	80,3
herav eiendeler i investeringsvalgporteføljen	142 924	12,5	115 433	10,9
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	896 394	78,4	826 793	77,8
herav premiereserve	807 340	70,6	758 337	71,4
herav kursreguleringsfond	31 352	2,7	18 885	1,8
herav tilleggsavsetninger	25 085	2,2	25 084	2,4

Resultatrapport for finansinstitusjoner, 1. halvår 2014

Resultat og balanse for hver bransje

PENSJONSKASSER

43 pensjonskasser

RESULTAT	1. halvår 2014		1. halvår 2013	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Premieinntekter	12 416	10,3	9 115	8,6
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	8 977	7,4	7 503	7,1
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	3 002	2,5	2 806	2,6
herav gevinster ved realisasjon	2 618	2,2	799	0,8
herav verdiendringer	3 087	2,6	3 625	3,4
Pensjoner mv.	-5 438	-4,5	-2 938	-2,8
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser*	-11 759	-9,8	-10 504	-9,9
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser*	-718	-0,6	-483	-0,5
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-288	-0,2	-243	-0,2
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	3 304	2,7	2 034	1,9
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	999	0,8	614	0,6
Resultat før skatt	4 303	3,6	2 648	2,5
Endring i kursreguleringsfondet	2 920	2,4	3 565	3,4
Verdjustert resultat før skatt	7 224	6,0	6 213	5,9
Totalresultat (etter skatt og inkl. andre resultatkomponenter)	4 236	3,5	2 581	2,4

* Flertallet av pensjonskassene har ikke fordelt resultatet mellom kunder og eiere i første halvår, og det er uklart i hvilken grad pensjonskassene har avsatt midler til oppreservering for langt liv på delårsbasis gjennom endring i forsikringsforpliktelsene (økning i premiereserven).

Dette innebærer at resultatet til eier kan være høyere enn normal fordeling mellom kunder og eiere skulle tilsi.

BALANSE	30.06.2014		30.06.2013	
	Mill kr.	I % av FK	Mill kr.	I % av FK
Bygninger og andre faste eiendommer*	12 243	4,9	11 008	5,0
Finansielle eiendeler målt til amortisert kost	21 662	8,7	22 713	10,3
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	20 081	8,1	19 703	9,0
Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi:	212 144	85,5	184 615	84,0
herav aksjer og andeler	84 701	34,1	71 091	32,4
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	120 406	48,5	106 837	48,6
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	248 117	100,0	219 749	100,0
herav selskapsportefølje	25 889	10,4	20 387	9,3
herav investeringer i kollektivporteføljen	214 902	86,6	192 673	87,7
herav investeringer i investeringsvalgporteføljen	7 326	3,0	6 689	3,0
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	211 019	85,0	187 610	85,4
herav premiereserve	167 130	67,4	152 466	69,4
herav kursreguleringsfond	23 988	9,7	13 087	6,0
herav tilleggsavsetninger	8 078	3,3	7 772	3,5

* Inkludert aksjer i datterforetak som i hovedsak er eiendomsdøtre

Resultatrapport for finansinstitusjoner, 1. halvår 2014
Resultat og balanse for hver bransje

SKADEFORSIKRINGSSELSKAPER

43 skadeforsikringselskaper, uten Captives

Tall i mill. kroner og prosent av premieinntekter f.e.r.

RESULTAT	1. halvår 2014		1. halvår 2013	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	17 929	0,0	15 979	0,0
Andre forsikringsrelaterte inntekter	136	0,8	123	0,8
Erstatningskostnader f.e.r.	12 711	70,9	11 799	73,8
Forsikringsrelaterte driftskostnader	2 945	16,4	2 641	16,5
Endring i sikkerhetsavsetninger mv	456	2,5	266	1,7
Resultat av teknisk regnskap	2 502	14,0	1 734	10,8
Netto inntekter fra investeringer	3 915	21,8	1 711	10,7
Andre inntekter	21	0,1	20	0,1
Andre kostnader	33	0,2	13	0,1
Resultat av ikke teknisk regnskap	3 340	18,6	1 286	8,0
Resultat før skattekostnad	5 842	32,6	3 020	18,9

BALANSE	30.06.2014		30.06.2013	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Immaterielle eiendeler	2 554	2	2 089	2
Investeringer	93 414	78	84 285	77
Bygninger og andre faste eiendommer	491	0	498	0
Datterforetak tilknyttet foretak og felleskontrollert virksomhet	10 554	9	12 511	11
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	22 378	19	24 086	22
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	59 409	50	46 733	43
Aksjer og andeler	12 608	11	10 142	9
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	45 454	38	35 476	32
Gjenforsikringsandel av brutto forpliktelse i skadeforsikring	5 842	5	5 511	5
Fordringer	12 848	11	14 004	13
Andre eiendeler	3 949	3	3 506	3
Sum eiendeler (Forvaltningskapital)	119 061	100	109 749	100
Forsikringstekniske avsetninger	72 007	60	62 902	57

7 Tabeller for grupper

Bank

Tabell 7.1: Resultat for gruppen av de 7 store bankene

	1.halvår 2014		1.halvår 2013	
	Mill.kr.	% av GFK	Mill.kr.	% av GFK
Netto renteinntekter	25 024	1,40	22 982	1,36
Andre inntekter	13 723	0,77	11 173	0,66
herav verdiendr. finansielle instrumenter	4 758	0,27	2 953	0,17
Driftskostnader	16 275	0,91	16 491	0,97
herav lønn og personalkostnader	8 866	0,49	8 707	0,51
Resultat før tap	22 473	1,25	17 665	1,04
Tap på utlån	1 677	0,09	2 590	0,15
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	2	0,00	6	0,00
Resultat før skatt	20 794	1,16	15 069	0,89
Skattekostnad	4 921	0,27	4 104	0,24
Resultat etter skatt	15 872	0,89	10 966	0,65
EK-avkastning	15,2		11,6	

Tabell 7.2: Balansestørrelser for gruppen av de 7 store bankene

	30.06.14		30.06.13		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	3 385,3		3 440,6		-1,6
Brutto utlån til kunder	2 338,5		2 244,9		4,2
Tapsnedskrivninger på utlån	-18,0	-0,8	-17,9	-0,9	0,7
herav individ. tapsnedskr.	-13,8	-0,6	-13,3	-0,6	3,9
herav gruppenedskrivning	-4,2	-0,2	-4,6	-0,2	-8,3
Brutto misligholdte utlån	28,0	1,2	35,1	1,6	-20,4
Gjeld til kredittinstitusjoner	476,4		574,2		-17,0
Innskudd fra kunder	1 433,3		1 504,3		-4,7
Gjeld ved utst. av verdipapirer	1 026,6		950,1		8,0
Innskuddsdekning	61,3		67,0		

Tabell 7.3: Resultat for gruppen av de mellomstore bankene

	1.halvår 2014		1.halvår 2013	
	Mill.kr.	% av GFK	Mill.kr.	% av GFK
Netto renteinntekter	6 683	2,06	5 326	1,80
Andre inntekter	2 499	0,77	2 234	0,75
herav verdiendr. finansielle instrumenter	129	0,04	150	0,05
Driftskostnader	4 259	1,31	3 835	1,29
herav lønn og personalkostnader	2 031	0,63	1 879	0,63
Resultat før tap	4 924	1,52	3 726	1,26
Tap på utlån	654	0,20	500	0,17
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	18	0,01	-5	0,00
Resultat før skatt	4 252	1,31	3 230	1,09
Skattekostnad	1 002	0,31	810	0,27
Resultat etter skatt	3 250	1,00	2 420	0,82
EK-avkastning	11,5		10,0	

Tabell 7.4: Balansestørrelser for gruppen av de mellomstore bankene

	30.06.14		30.06.13		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	662,7		625,3		6,0
Brutto utlån til kunder	535,0		511,0		4,7
Tapsnedskrivninger på utlån	-4,0	-1,1	-3,9	-1,1	4,0
herav individ. tapsnedskr.	-1,6	-0,4	-1,8	-0,5	-7,4
herav gruppenedskrivning	-2,4	-0,6	-2,1	-0,6	13,7
Brutto misligholdte utlån	8,8	1,6	9,4	1,8	-6,5
Gjeld til kredittinstitusjoner	37,2		66,9		-44,3
Innskudd fra kunder	325,3		295,6		10,0
Gjeld ved utst. av verdipapirer	213,9		184,0		16,3
Innskuddsdekning	60,8		57,9		

Tabell 7.5: Resultat for gruppen av de mindre bankene

Resultatrapport for finansinstitusjoner, 1. halvår 2014

Tabeller for grupper

	1.halvår 2014		1.halvår 2013	
	Mill.kr.	% av GFK	Mill.kr.	% av GFK
Netto renteinntekter	3 007	2,02	2 678	1,94
Andre inntekter	1 303	0,88	1 118	0,81
herav kursgev. finansielle instrumenter	159	0,11	117	0,08
Driftskostnader	2 172	1,46	2 018	1,46
herav lønn og personalkostnader	1 055	0,71	972	0,70
Resultat før tap	2 138	1,44	1 778	1,29
Tap på utlån	192	0,13	231	0,17
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	-70	-0,05	35	0,03
Resultat før skatt	2 016	1,36	1 512	1,09
Skattekostnad	470	0,32	395	0,29
Periodens resultat	1 546	1,04	1 117	0,81
EK-avkastning	10,6		8,5	

Tabell 7.6: Balansestørrelser for gruppen av de mindre bankene

	30.06.14		30.06.13		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	309,5		284,8		8,7
Brutto utlån til kunder	247,1		231,3		6,9
Tapsnedskrivninger	-1,9	-0,8	-1,9	-0,8	-1,1
herav individ. tapsnedskr.	-1,0	-0,4	-1,0	-0,4	-3,7
herav gruppenedskrivning	-0,9	-0,4	-0,9	-0,4	1,7
Brutto misligholdte utlån	4,1	1,7	4,3	1,9	-4,5
Gjeld til kredittinstitusjoner	6,4		8,1		-20,7
Innskudd fra kunder	216,4		197,6		9,5
Gjeld ved utst. av verdipapirer	46,1		43,5		5,9
Innskuddsdekning	87,6		85,4		

Tabell 7.7: Soliditet i grupper av banker, og for de 7 største enkeltbankene

	Morbank		Konsern	
	30.06.2014	30.06.2013	30.06.2014	30.06.2013
Banker				
ren kjernekapitaldekning	12,7	12,0	12,0	11,0
kjernekapitaldekning	13,9	13,1	13,1	12,0
kapitaldekning	15,7	14,4	14,6	13,1
Store banker				
ren kjernekapitaldekning	12,2	11,4	11,5	10,4
kjernekapitaldekning	13,1	12,4	12,4	11,2
kapitaldekning	15,1	13,7	14,1	12,4
Mellomstore banker				
ren kjernekapitaldekning	13,6	13,0	12,7	11,7
kjernekapitaldekning	15,7	14,4	14,6	13,1
kapitaldekning	16,8	15,6	15,5	14,0
Mindre banker				
ren kjernekapitaldekning	15,7	15,5	15,6	15,2
kjernekapitaldekning	17,6	17,2	17,4	17,0
kapitaldekning	18,2	17,7	18,0	17,4

Skadeforsikring

Tabell 7.14: Utvalgte balanseposter for captives

	30.06.2014		30.06.2013	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Immaterielle eiendeler	12	0,0	16	0,1
Investeringer	26 182	85,7	24 658	86,4
Bygninger og andre faste eiendommer	0	0,0	0	0,0
Datterforetak tilknyttet foretak og felleskontrollert virksomhet	0	0,0	0	0,0
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	122	0,4	490	1,7
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	26 059	85,3	24 168	84,7
Aksjer og andeler	6 383	20,9	6 184	21,7
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	19 620	64,2	17 926	62,8
Gjenforsikringsandel av brutto forpliktelser i skadeforsikring	1 538	5,0	1 137	4,0
Fordringer	968	3,2	437	1,5
Andre eiendeler	1 747	5,7	2 269	8,0
Sum eiendeler (Forvaltningskapital)	30 551	100,0	28 525	100,0
Forsikringstekniske avsetninger	19 282	63,1	18 612	65,2

Tabell 7.15: Utvalgte resultatposter for captives

	1. halvår 2014		1. halvår 2013	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	751		773	
Andre forsikringsrelaterte inntekter	3	0,4	2	0,2
Erstatningskostnader f.e.r.	183	24,3	269	34,8
Forsikringsrelaterte driftskostnader	25	3,3	18	2,3
Endring i sikkerhetsavsetninger mv	1 105	147,2	1 363	176,4
Resultat av teknisk regnskap	-407	-54,2	-760	-98,3
Netto inntekter fra investeringer	968	128,9	673	87,1
Andre inntekter	5	0,6	7	0,9
Andre kostnader	4	0,6	2	0,3
Resultat av ikke teknisk regnskap	816	108,6	816	105,6
Resultat før skattekostnad	408	54,4	-203	-26,2

